

บทเรียนของสื่อสถาบันในการรายงานเหตุการณ์การกักขังนักฟุตบอลเยาวชนและผู้ฝึกสอน: ทีมหมูป่าอะคาเดมีติดในถ้ำวนอุทยานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย¹

รุจน์ โกมลบุตร²

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “บทเรียนของสื่อสถาบันในการรายงานเหตุการณ์การกักขังนักฟุตบอลเยาวชนและผู้ฝึกสอน: ทีมหมูป่าอะคาเดมีติดในถ้ำวนอุทยานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย” พัฒนามาจากงานวิจัยชื่อเรื่องเดียวกัน บทความนี้จะอธิบายถึงการทำหน้าที่ที่เป็นจุดเด่น การทำหน้าที่ที่ควรพัฒนา และการทำหน้าที่ที่เป็นข้อถกเถียงของสื่อสถาบันในการรายงานเรื่องการกักขังทีมฟุตบอลเยาวชนและผู้ฝึกสอน (หมูป่า) จากถ้ำหลวง ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการทำงานของสื่อในอนาคตให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวคิดเรื่องสิทธิเด็ก สิทธิผู้ป่วย แนวคิดเรื่องจริยธรรมสื่อ การรายงานข่าวภัยพิบัติ และแนวคิดเรื่องธุรกิจสื่อด้านงานข่าว การวิจัยดังกล่าวได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป็นการใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 5 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 23 คน ได้แก่ ผู้สื่อข่าวบรรณาธิการ และผู้ประกอบการสื่อสถาบัน จำนวน 11 คน กรรมการสมาคมวิชาชีพสื่อ จำนวน 3 คน ทีมศูนย์อำนวยการร่วมค้นหาผู้สูญหายในวนอุทยานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จำนวน 3 คน ผู้ปกครองหมูป่า จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชน กฎหมาย และสื่อ 4 คน ใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

* วันที่รับบทความ 19 มิถุนายน 2562; วันที่แก้ไขบทความ 19 กันยายน 2563; วันที่ตอบรับบทความ 2 ธันวาคม 2563.

¹ พัฒนามาจากโครงการวิจัยเรื่องเดียวกัน ได้รับทุนสนับสนุนจากคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

² รองศาสตราจารย์กลุ่มวิชาวารสารศาสตร์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การศึกษาพบว่า จุดเด่นในการทำหน้าที่ของสื่อสถาบันส่วนมากคือ การปฏิบัติตามกฎกติกาการทำงานสนาม การตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนการรายงานข่าว และการนำเสนอที่ใช้กราฟิก ทำให้ผู้รับสารเข้าใจเนื้อหาที่ซับซ้อนได้ง่ายขึ้น และหลีกเลี่ยงการนำเสนอเนื้อหาบางอย่าง เพื่อรักษาสีห์ของผู้ป่วย หรือเพื่อไม่ให้กระทบความรู้สึกผู้ปกครองของหมู่ป่าย ส่วนการทำหน้าที่ที่ควรพัฒนาของสื่อ ซึ่งเป็นส่วนน้อยเมื่อเทียบกับสื่อทั้งหมด ได้แก่ การทำหน้าที่กับแหล่งข่าวอย่างไม่เหมาะสม การไม่ปฏิบัติตามกฎกติกาการทำงานสนาม การรายงานข่าวที่เน้นความเร็วมากกว่าความถูกต้องแม่นยำ และการนำเสนอเนื้อหาที่เร้าอารมณ์

สำหรับการทำหน้าที่ที่เป็นข้อถกเถียงของสื่อสถาบัน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นไม่ตรงกัน ได้แก่ สื่อควรเปิดเผยเอกลักษณ์ (identification) ของหมู่ป่าย หรือไม่ อย่างไร การที่เจ้าหน้าที่รัฐจัดโซนนิ่งให้สื่อ และเสรีภาพของสื่อในการทำหน้าที่ ควรจะจัดการให้สมดุลได้อย่างไร สื่อสามารถมีอารมณ์ร่วมในการรายงานข่าวได้หรือไม่ อย่างไร และสถานีโทรทัศน์ควรล้้มผังรายการเพื่อถ่ายทอดสดเหตุการณ์วิกฤติหรือไม่ อย่างไร

ข้อเสนอแนะคือ (1) การส่งเสริมให้ผู้สื่อข่าวภาคสนามใช้ระบบ “เพื่อนเตือนเพื่อน” เพื่อตักเตือนกันในเรื่องกติกาการทำงาน (2) องค์กรสื่อ ควรใช้กลไกกำกับและตรวจสอบจริยธรรมของผู้สื่อข่าวในเชิงรุก และควรพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรในการให้ความสำคัญการนำเสนอข่าวที่ถูกต้องมากกว่าความรวดเร็ว (3) สมาคมวิชาชีพสื่อควรพัฒนามาบทาให้เป็นที่ยอมรับของสมาชิกให้มากขึ้น (4) หน่วยงานรัฐควรสรุปบทเรียนการกำกับดูแลสื่อในสถานการณ์วิกฤติ และพึงระมัดระวังการกำหนดกติกาให้ไม่ละเมิดเสรีภาพสื่อจนเกินจำเป็น และ (5) ผู้บริโภค/ภาคประชาสังคม ควรพัฒนากระบวนการติดตาม ตรวจสอบ และการแสดงความเห็นต่อสื่อ ให้มีความเที่ยงตรง แม่นยำ และไม่สร้างความเกลียดชังต่อกัน เพื่อให้สื่อให้คุณค่ากับเสียงของประชาชนให้มากขึ้น

คำสำคัญ: ข่าว การรายงานข่าว สื่อสถาบัน ภัยพิบัติ จริยธรรมสื่อ

Lessons Learned for Institutional Media on the Report on the Cave Rescue Operation of Youth Football Team and the Coach--the Wild Boars Academy, at Tham Luang-Khun Nam Nang Non Forest Park, Chiang Rai Province

Ruj Komonbut³

Abstract

The article titled *“Lessons Learned for Institutional Media on the Report on the Cave Rescue Operation of Youth Football Team and the Coach--the Wild Boars Academy, at Tham Luang-Khun Nam Nang Non Forest Park, Chiang Rai Province”* is based on a study with the same title. The article explains different aspects when media performing their duty in reporting on the rescue of youth football team and the coach (the Wild Boars). These include elements that successfully done, elements to be improved and those still in question. The analysis can be used to further enhance the work of media in the future.

The study applies a qualitative approach. It adopts principles of children's and patients' rights, media ethics, reporting on disaster and news commercialization. The study interviewed five specific groups of samplings in total 23 persons, which include reporters, editors, and media entrepreneurs (11 persons), committee members of media institutions (3 persons), members of the Joint Administration Center for Rescue

³ Associate Professor, Department of Journalism, Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University.

Operations (3 persons), parents of the Wild Boars (2 persons), and experts on youth, laws and media (4 persons). A method of in-depth interviews is used.

The study finds that the distinctive points for most media include following field works' rules and regulations, verifying for facts before reporting, and using info graphic to simplify complicated contents for the audience. This group of media also avoids presenting certain contents to protect the patients' rights and not to hurt the feeling of parents of the Wild Boars Team. However, some practices of media, which is a minor group when compared to the rest, are to be improved. These practices include an inappropriate behavior with news source, not following field works' rules and regulations, reporting news focusing on immediacy rather than accuracy and presenting provocative contents.

For the elements that are in arguments, the samplings have different opinions on these matters. These controversies include the identification of the Wild Boars should be revealed or not, and how. The government authorities should mark special area for media (zoning). Another point is how to balance freedom of media when on duty and whether or not media can attach their emotion when reporting news and how. Lastly, the television broadcasters should totally suspend the existing programmes in order to broadcast live the disaster events or not.

Recommendations are: (1) encouraging the reporters in the field to use "peer-warn-peer" to remind each other regarding rules and regulations when working; (2) media institutes should have a proactive approach in using regulating and monitoring system for reporters' ethics, and to establish organizational culture in giving importance on accuracy

rather than immediacy; (3) professional media associations should improve their roles to be accepted by their members; (4) government agencies should summarise the lessons learned in supervising media when working on emergency, and should be cautious in not violating freedom of media unnecessarily; (5) audience/civil society should develop a media monitoring system and demand media to perform their duty with validity, accuracy and not to create hatred. This is to make media better recognizing voices of the people.

Keywords: news, news reporting, institutional media, disaster, media ethics

ความสำคัญของสื่อในเหตุการณ์ถ้ำหลวง

เหตุการณ์นักฟุตบอลเยาวชนและผู้ฝึกสอนทีมหมูป่าอะคาเดมีติดในถ้ำวนอุทยานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ตั้งแต่วันที่ 23 มิถุนายน 2561 จนกระทั่งมีการช่วยเหลือออกมาได้อย่างปลอดภัยทั้ง 13 คน เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2561 รวมระยะเวลา 18 วัน มีสื่อมวลชนทั้งของไทยและนานาชาติไปรายงานสถานการณ์เป็นจำนวนมาก ถือเป็นเหตุการณ์ที่ผู้คนทั่วโลกติดตามด้วยความสนใจ เพราะมีคุณค่าข่าว (news values) สูงมาก เช่น เป็นอุบัติภัยในถ้ำลักษณะใหญ่ที่มีน้ำท่วมในระดับที่เป็นอันตรายต่อชีวิต ไม่มีใครทราบสถานการณ์ของผู้ประสบภัยที่เป็นนักฟุตบอลเยาวชนและผู้ฝึกสอน (หมูป่า) ที่ติดอยู่ในถ้ำ มีผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ จากทั่วโลกเข้าไปให้ความช่วยเหลืออย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน มีการระดมเทคโนโลยีในท้องถิ่น รวมทั้งเทคโนโลยีขั้นสูงเข้าปฏิบัติการ ฯลฯ

ในระหว่างการกู้ภัยในช่วงท้ายๆ เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2561 ศูนย์อำนวยการร่วมค้นหาผู้สูญหายในวนอุทยานถ้ำหลวง ขุนน้ำนางนอน (ศอร.) ได้ประกาศขอให้สื่อมวลชนที่ใช้พื้นที่รายงานข่าวที่บริเวณหน้าถ้ำหลวงออกไปจากพื้นที่ตั้งตั้งแต่เวลา 07.00 น. โดยให้ไปใช้พื้นที่ที่รอการนำข่าวที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งผา ซึ่งห่างจากถ้ำหลวงฯ ประมาณ 5 กิโลเมตร ทั้งนี้เพื่อเปิดพื้นที่การทำงานกู้ภัยที่หน้าถ้ำให้สะดวกต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งสื่อมวลชนได้ปฏิบัติตามประกาศของ ศอร. อย่างพร้อมเพรียง กระทั่งเย็นวันนั้นเอง เจ้าหน้าที่สามารถกู้ภัยหมูป่า ออกมาได้ 4 คนแรก จากนั้นวันรุ่งขึ้น (วันที่ 9 กรกฎาคม 2561) สามารถกู้ภัยหมูป่า ได้อีก 4 คน และวันที่ 10 กรกฎาคม 2561 ได้นำหมูป่า ที่เหลือ ได้แก่ คนที่ 9-13 ออกมาได้สำเร็จ รวมถึงทหารจากหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ (นสร.) หรือซีล และแพทย์ที่เข้าไปดูแลเด็กๆ ด้วย

วันที่ 11 กรกฎาคม 2561 กรมประชาสัมพันธ์ สำนักนายกรัฐมนตรี ได้เผยแพร่คลิปวิดีโอทีมหมูป่า ทั้ง 13 คนที่อยู่ภายในโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ จังหวัดเชียงราย ซึ่งถือเป็นครั้งแรกที่ผู้ติดตามได้เห็นภาพทั้ง 13 คนหลังจากออกจากถ้ำหลวงฯ

หลังจากกักยเยวชนหมู่ป่าฯ 13 คน ออกมาให้ได้อย่างปลอดภัยแล้ว นายกรัฐมนตรี (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) หน่วยงานราชการ และภาคประชาสังคม ออกมาเรียกร้องให้สื่อเคารพความเป็นส่วนตัวของทีมหมู่ป่าฯ โดยไม่ติดตามไปสัมภาษณ์เยวชนเหล่านั้น แต่เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2561 ทีมสหวิชาชีพจากจังหวัดเชียงราย ซึ่งได้รับมอบหมายให้ดูแลทีมหมู่ป่าฯ อย่างใกล้ชิด หลังออกจากโรงพยาบาล ได้รับแจ้งจากผู้ปกครองว่า มีกลุ่มสื่อมวลชนไปติดตามขอสัมภาษณ์เยวชนและผู้ปกครองที่บ้าน ทั้งเข้าไปหาที่บ้านโดยตรง ชุมนรที่บริเวณแถวบ้าน หรือขับรถติดตามรถของผู้ปกครอง ส่งผลให้ผู้ปกครองไม่สบายใจ เพราะไม่อยากให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเด็กๆ อีก และอยากให้ทุกคนกลับไปใช้ชีวิตแบบปกติ ทีมสหวิชาชีพจึงได้ร่วมกับกลุ่มผู้ปกครองทีมหมู่ป่าฯ จัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครองเพื่อสื่อสารระหว่างกัน และหากมีการดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับทีมหมู่ป่าฯ จะทำในรูปแบบของเครือข่ายผู้ปกครอง (<https://www.posttoday.com/social/local/558359>, สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน 2561)

เหตุการณ์การติดถ้ำ กระบวนการการกักยทีมฟุตบอลเยวชนหมู่ป่าฯ รวมทั้งการเข้าพักรักษาตัวที่โรงพยาบาล ตลอดจนการเดินทางกลับบ้านของเยวชนหมู่ป่าฯ ทั้ง 13 คน นับเป็นเหตุการณ์ที่มีสื่อมวลชนจำนวนมากให้ความสนใจในการติดตามรายงานเหตุการณ์อย่างเกาะติดตั้งแต่บริเวณหน้าถ้ำ บนดอยพื้นที่ชุมชนรอบข้าง หน้า อบต. โป่งผา ไปจนถึงโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ จนกระทั่งกลับไปบ้านของเยวชนที่อำเภอแม่สาย นับว่าเป็นกระบวนการทำข่าวการกักยครั้งใหญ่ที่มีคุณค่าต่อการศึกษาและทำความเข้าใจนับจากเกิดวิกฤติกระทั่งสถานการณ์คลี่คลาย

กล่าวได้ว่า การคลี่คลายวิกฤติเยวชนติดถ้ำหลวงฯ ดังกล่าวสำเร็จลงได้ด้วยการบริหารจัดการของ ศอธ. ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้เชี่ยวชาญ และอาสาสมัคร จาก 24 ประเทศทั่วโลก แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้เช่นกันว่า การทำงานที่โดดเด่นของสื่อมวลชนที่นำเสนอข่าวสารอย่างรอบด้าน จนทำให้ความช่วยเหลือและกำลังใจหลั่งไหลจากทั่วโลกไปที่หน้าถ้ำหลวงฯ ถือเป็นองค์ประกอบที่ทำให้การกักยประสบความสำเร็จด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ในท่ามกลางความเชื่อมั่น และชื่นชมที่มีต่อสื่อ โดยเฉพาะสื่อไทยนั้น ก็ยังมีการทำหน้าที่ของสื่อในบางประเด็นที่ยังดูคลุมเครือ ขาดความรัดกุม จนอาจนำไปสู่ความไม่แน่ใจว่า หากมีวิกฤติรอบหน้า สื่อไทยจะยังรักษามาตรฐานการทำงานได้เหมือนกรณีหมูป่าฯ อีกหรือไม่

บทความเรื่องนี้ ซึ่งพัฒนามาจากการวิจัยเรื่อง “บทเรียนของสื่อสถาบัน ในการรายงานเหตุการณ์การกักขังนักฟุตบอลเยาวชนและผู้ฝึกสอน ทีมหมูป่าอะคาเดมีติดในถ้ำวนอุทยานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย” จะนำเสนอผลการวิจัยในประเด็นการทำหน้าที่เชิงบวกหรือจุดเด่นของสื่อสถาบัน การทำหน้าที่ที่ควรพัฒนา และการทำหน้าที่ที่เป็นข้อถกเถียงของสื่อสถาบันในกรณีการรายงานเรื่องการกักขังทีมหมูป่าฯ จากถ้ำหลวง ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาและอุดช่องว่างในการทำงานของสื่อในอนาคต เพื่อให้สื่อมีความพร้อมมากขึ้นในการทำรายงานเนื้อหาเกี่ยวกับวิกฤติการณ์ในครั้งถัดๆ ไป

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวคิดเรื่องสิทธิเด็ก สิทธิผู้ป่วย และแนวคิดเรื่องจริยธรรมสื่อ การรายงานข่าวภัยพิบัติ และแนวคิดเรื่องธุรกิจสื่อด้านงานข่าว การวิจัยดังกล่าวได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) รวมทั้งสิ้น 23 คน ได้แก่ ผู้สื่อข่าว บรรณาธิการ (บ.ก.) และผู้ประกอบการสื่อสถาบัน จำนวน 11 คน กรรมการสมาคมวิชาชีพสื่อ จำนวน 3 คน ทีม สอธ. จำนวน 3 คน ผู้ปกครองหมูป่าฯ จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชน กฎหมาย และสื่อ 4 คน

อนึ่ง การศึกษาครั้งนี้ เลือกศึกษาเฉพาะการทำหน้าที่ของสื่อสถาบันเท่านั้น ซึ่งหมายถึง ผู้ประกอบวิชาชีพที่สื่อความหมายผ่านช่องทางต่างๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร โทรทัศน์ วิทยุ และเว็บไซต์ข่าว ซึ่งมีโครงสร้างองค์กรและระบบที่ชัดเจนในการกำกับดูแลคุณภาพการผลิต และควบคุมด้านจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่นับรวมถึงการสื่อสารโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีได้ประกอบวิชาชีพด้านสื่อโดยตรง

การทำหน้าที่เชิงบวกของสื่อสถาบัน

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง 5 กลุ่ม รวม 23 ราย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้สะท้อนให้เห็นถึงการทำหน้าที่เชิงบวกหรือจุดเด่นของสื่อสถาบันจำนวนมากในการรายงานเหตุการณ์หมู่บ้าน ไว้ 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. การปฏิบัติตามกฎกติกาการทำงานสนาม กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า สื่อเคารพกติกาของ ศอร. เช่น สื่อส่วนใหญ่ไม่ไปทำข่าวหมู่บ้าน เมื่อกลับไปบ้าน เพราะต้องการให้หมู่บ้าน มีชีวิตส่วนตัวมากที่สุด หรือไม่เข้าไปในเขตโซนนิ่งหน้าถ้าหลวง หรือรอบโรงพยาบาล (ดูภาพที่ 1)

2. การทำหน้าที่ในเชิงทักษะการรายงานข่าว โดยเฉพาะการรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า สื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนนำเสนอ ทำให้เนื้อหาของสื่อสถาบันมีความน่าเชื่อถือ หรือสื่อนำข่าวปลอมมาตรวจสอบก่อนนำเสนอเพื่อเตือนประชาชน (อาทิ มีข่าวปลอมว่าพบหมู่บ้าน ในถ้ำแล้ว โดยแสดงภาพถ่ายเป็นหลักฐาน แต่มีสื่อตรวจสอบภาพจนพบว่า เป็นภาพเก่า เพื่อนำเสนอให้ประชาชนทราบว่าข่าวดังกล่าวเป็นข่าวปลอม) รวมทั้งหาข้อมูลเชิงลึกในเรื่องต่างๆ มาเสนอ เช่น ข้อมูลเรื่องถ้ำและแบ่งปันไปยังหน่วยราชการเพื่อช่วยในการกู้ภัย หรือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน เช่น การเอาตัวรอดเมื่อติดถ้ำ ฯลฯ

3. การทำหน้าที่ในการนำเสนอ โดยเฉพาะการนำเสนอข้อมูลที่รวบรวมได้ ไปผ่านกระบวนการในกองบรรณาธิการ การศึกษาพบว่า สื่อสถาบันจำนวนหนึ่งใช้กราฟิกในการนำเสนอข้อมูลทำให้ผู้รับสารเข้าใจเนื้อหาที่ซับซ้อนได้ง่ายขึ้น (ดูภาพที่ 2) อีกทั้งสื่อหลีกเลี่ยงการนำเสนอเนื้อหาบางอย่าง เช่น แม้ได้ภาพหมู่บ้านขณะลำเลียงขึ้นเฮลิคอปเตอร์ แต่ตัดสินใจไม่นำเสนอ เพื่อรักษาสีธรรมของผู้ป่วยหรือเลือกไม่นำเสนอข่าวที่ตรวจสอบแล้วว่า ออกซิเจนในถ้ำลดปริมาณลงจนเริ่มเป็นอันตรายต่อหมู่บ้าน เพราะเกรงกระทบความรู้สึกผู้ปกครอง และต้องรอแถลงจาก ศอร.

การทำหน้าที่เชิงบวกข้างต้นของสื่อสถาบัน ซึ่งได้แก่ การปฏิบัติตามกฎกติกาการทำงานสนาม การทำหน้าที่ในเชิงทักษะการรายงานข่าว และการทำหน้าที่ในการนำเสนอ กลุ่มตัวอย่างคิดว่า มีผลให้ประชาชนร่วมส่งกำลังใจถึง

คนทำงานและหมูป่าฯ ให้ปลอดภัย และสามารถช่วยประสานความช่วยเหลือจากที่ต่างๆ ไปยังถ้ำหลวง ฯลฯ

สำหรับปัจจัยที่ทำให้สื่อสถาบันสามารถทำหน้าที่ในเชิงบวกได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า มาจากปัจจัยต่างๆ 3 ส่วน ได้แก่

1. ปัจจัยภายในสื่อ เริ่มจากตัวผู้สื่อข่าวมีความต้องการให้หมูป่าฯ ปลอดภัย มีการใช้ระบบ “เพื่อนเตือนเพื่อน” อย่างไม่เป็นทางการในงานภาคสนาม เพื่อตักเตือนกันและกันให้ทำงานอยู่ในกรอบ และไม่ละเมิดกติกาการทำงานของ ศอร. ขณะที่ปัจจัยภายในองค์กรสื่อสถาบันก็มีส่วนหนุนเสริมให้ผู้สื่อข่าวสามารถทำงานในกรอบ เช่น วัฒนธรรมองค์กรที่เข้มข้นเรื่องจริยธรรม หรือสถาบันมีนโยบายชัดเจนให้ความสำคัญกับการนำเสนอเนื้อหาด้วยความแม่นยำมากกว่าด้วยความเร็ว กองบรรณาธิการมีคู่มือกำหนดกติกาการทำงาน มีการอบรมผู้สื่อข่าวเป็นระยะ รวมทั้งบรรณาธิการกำกับการทำงานของผู้สื่อข่าวอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยเห็นว่า ผู้สื่อข่าวต่างประเทศที่ไปทำข่าวหมูป่าฯ มีส่วนกระตุ้นให้ผู้สื่อข่าวไทยทำงานเคร่งครัดในกติกาและจริยธรรมมากขึ้น

2. ปัจจัยจาก ศอร. และหน่วยงานกู้ภัย กล่าวได้ว่า ศอร. และหน่วยงานกู้ภัยมีการออกกติกา มีการบังคับใช้กติกาอย่างชัดเจน มีการเตือนสื่อเมื่อมีการละเมิด (เช่น กติกาการไม่ให้สื่อเข้าไปในถ้ำ การห้ามสื่อรบกวนผู้ปกครองของหมูป่าฯ ฯลฯ) มีการแถลงข่าวแก่สื่ออย่างสม่ำเสมอ มีการโซนนิ่งหน้าถ้ำเพื่อให้เจ้าหน้าที่ทำงานได้สะดวก และโซนนิ่งรอบโรงพยาบาลเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิหมูป่าฯ ในฐานะผู้ป่วย ทำให้สื่อทำหน้าที่อยู่ในกรอบ

3. ปัจจัยจากกระแสสังคม/ผู้บริโภค กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเห็นว่า ประชาชนติดตามข่าวอย่างใกล้ชิด และร่วมตรวจสอบสื่อ ทำให้สื่อทำงานอยู่ในกรอบกติกา

การทำหน้าที่ที่ควรพัฒนาของสื่อสถาบัน

แม้กลุ่มตัวอย่างจะเห็นว่า โดยรวมแล้วสื่อสถาบันสามารถทำหน้าที่เชิงบวกได้เป็นอย่างดี แต่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ก็ให้ความเห็นว่า ในการรายงานเหตุการณ์ภัยพิบัติ มีสื่อสถาบันบางส่วนที่ทำหน้าที่ในลักษณะที่ควรพัฒนาใน 4 ด้าน ดังนี้

1. การทำหน้าที่กับแหล่งข่าว หมายถึงการที่สื่อมีปฏิสัมพันธ์ต่างๆ กับแหล่งข่าว กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า สื่อใช้คำถามไม่เหมาะสมกับผู้ปกครอง หรือ สัมภาษณ์ผู้ปกครองในขณะที่ไม่พร้อม เช่น เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2561 กรณีที่พิธีกรชายประจำสถานีโทรทัศน์ช่อง 8 ได้โทรศัพท์สัมภาษณ์ผู้ปกครองคนหนึ่งของทีมหมูป่า โดยใช้คำถามว่า “ขออนุญาตถามคุณแม่ ตัวคุณแม่เองหรือคนอื่น ๆ มีใครไหมฮะที่ถูกมาเข้าฝัน หรืออะไรต่างๆ เหล่านี้ไหม” โดยผู้ปกครองได้ตอบกลับไปว่า “ไม่มี ไม่มีเลย” ซึ่งในวันต่อมา พิธีกรชายได้ออกมากล่าวขอโทษสำหรับการตั้งคำถามที่สร้างความไม่สบายใจ และพร้อมน้อมรับคำวิจารณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด ส่วนทางสถานีได้ส่งหนังสือตักเตือนพิธีกรชายคนดังกล่าวด้วย

นอกจากนี้ สื่อบางส่วนละเมิดความเป็นส่วนตัว เช่น ขุดคุ้ยข้อมูลครอบครัว ผู้ปกครอง ความเป็นอยู่ที่บ้านของหมูป่า หรือพยายามถ่ายภาพหมูป่า ขณะขึ้นเฮลิคอปเตอร์ จนเจ้าหน้าที่ต้องใช้ร่มบัง (ดูภาพที่ 3)

ภูติส กิตติสถาพร ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวว่า “การนำร่มขนาดใหญ่มาบังไว้ เป็นการจำกัดเสรีภาพการทำงานของสื่อที่มากเกินไป แต่ถ้าหากไม่กัน จะดีกว่ามั้ย คือไม่ต้องเอาร่มมาบัง เพราะว่าเป็นการปิดกั้น (สื่อ) จนเกินไป บางครั้งภาพที่เราถ่ายมันไกลมาก ซึ่งจะไม่เห็นอะไรเลยอยู่แล้ว” (ภูติส กิตติสถาพร, สัมภาษณ์ 24 เมษายน 2562)

ขณะที่ ศุภเลิศ เนตรสุวรรณ รองผู้อำนวยการ โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย อธิบายถึงความจำเป็นในการใช้ร่มบังในการลำเลียงหมูป่า ว่า “เรากังวลว่า ภาพที่หลุดออกไปมันเป็นภาพที่ไม่ดี กลายเป็นว่า ต้องระวังเรื่องพวกนี้ มันกลายเป็นภาระไม่ใช่เรื่อง ทำไมเรา

ต้องมาปิดกันเพื่อให้การดูแลคนไข้เราไม่สะดวก แทนที่จะมาช่วยกัน กลายเป็นภาพลัทธิหลุดออกมา เอร่ามมากงั้นไม่ใช่เรื่อง ทำไมต้องถ่ายเพื่ออะไร” (ศุภเลิศ เนตรสุวรรณ, สัมภาษณ์ 11 พฤษภาคม 2562)

2. การปฏิบัติตามกฎกติกาการทำงานสนาม กลุ่มตัวอย่างแสดงความเห็นกรณีที่ใช้โลหะเมดกติกการทำงานสนาม เช่น สื่อใช้โดรนขณะมีการใช้เฮลิคอปเตอร์ลำเลียงหมีป่าฯ จากถ้ำหลวงไปโรงพยาบาลเชียงรายฯ หรือสื่อนำข้อมูลจากวิทยุสื่อสารที่เจ้าหน้าที่ใช้ในการสื่อสารกันไปเผยแพร่ หรือสื่อแอบเข้าไปทำข่าวในถ้ำ รวมถึงสื่อต่างประเทศไปดักรอหมีป่าฯ ที่บ้าน จนพ่อและหมีป่าฯ ต้องปีนกำแพงบ้านหลบออกไปเพื่อทำธุระ ส่วนคนในบ้านต้องทำตัวเหมือนไม่มีใครอยู่บ้าน

ปรินดา คัมธรรมพินิจ ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์พีพีทีวี ให้สัมภาษณ์กรณีสถานีพีพีทีวีนำโดรนขึ้นบินขณะมีการใช้เฮลิคอปเตอร์ลำเลียงหมีป่าฯ ว่าโดรนไม่ได้อยู่ใกล้กับเฮลิคอปเตอร์ดังภาพที่ปรากฏ (ดูภาพที่ 4) เป็นเพียงมุมถ่ายภาพที่เห็นว่าอยู่ใกล้เท่านั้น และพื้นที่ที่ทีมข่าวพีพีทีวีนำโดรนขึ้นเป็นพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตอย่างถูกต้อง อย่างไรก็ดี แม้ทีมข่าวพีพีทีวียืนยันว่า ใช้โดรนอย่างถูกต้องตามกฎหมายระเบียบของ ศอธ. แต่ผู้บริหารของสถานีก็ยอมรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้น เพราะทีมข่าวไม่สมควรนำโดรนขึ้นใช้ในระหว่างการลำเลียงหมีป่าฯ ในทุกกรณี นอกจากนี้ การที่สังคมวิจารณ์การใช้โดรนมีผลกระทบกับพีพีทีวีอย่างมาก เพราะประชาชนตัดสินใจเลิกจ้างงานของพีพีทีวีไปแล้ว จากก่อนหน้านี้ในการกิจถ้ำหลวง ทีมข่าวพยายามทำงานที่ยึดมั่นในหลักการขององค์กรนำเสนอข้อมูลอย่างถูกต้องแม่นยำ ไม่ละเมิดสิทธิของแหล่งข่าว ซึ่งก็ได้รับคำชื่นชมจากประชาชนมาตลอด แต่เมื่อเกิดกรณีโดรนขึ้น องค์กรถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนัก ซึ่งทีมข่าวทุกคนก็เสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาก (ปรินดา คัมธรรมพินิจ, สัมภาษณ์ 13 พฤษภาคม 2562)

สำหรับกรณีสถานีโทรทัศน์เวิร์คพอยท์เผยแพร่คลิปเสียงวิทยุสื่อสารของเจ้าหน้าที่ในรายงานข่าวเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2561 ว่า สามารถช่วยหมีป่าฯ ออกจากถ้ำหลวงได้ทั้งสิ้น 6 คน แต่ข้อเท็จจริงจาก ศอธ. คือกู้ภัยได้

4 คนเท่านั้น พรทิพย์ โมงใหญ่ ผู้สื่อข่าวสถานีโทรทัศน์เวิร์คพอยท์ ให้สัมภาษณ์ว่า กองบรรณาธิการข่าวที่ได้นำเสนอคลิปเสียงนี้ในข่าว ในลักษณะที่ต้องการตรวจสอบข้อเท็จจริงเรื่องจำนวนทีมหมูป่าฯ ที่ออกจากถ้ำหลวงแล้วกับ ณรงค์ศักดิ์ โอสถธนากร ผู้บัญชาการ ศอร. และที่มาของคลิปเสียงนี้ ทีมข่าวภาคสนามของเวิร์คพอยท์ได้ข้อมูลมาจากเจ้าหน้าที่กู้ภัยที่ส่งต่อคลิปเสียงในไลน์กลุ่มอาสาสมัครถ้ำหลวง โดยไม่ได้ไปดักฟังวิทยุสื่อสารของเจ้าหน้าที่ดังที่ ศอร. แถลงข่าว แม้สถานีจะได้ชี้แจงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และแสดงความเสียใจต่อกรณีที่เกิดขึ้นแล้ว แต่ผู้ติดตามข่าวสารก็ไม่สามารถยอมรับต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ผู้บริหารของสถานีจึงได้ตัดสินใจร่วมกันว่า จะยอมรับในความผิดพลาดที่เกิดขึ้น และไม่โต้แย้งใดๆ อีกต่อไป รวมทั้งพิจารณาให้กองบรรณาธิการที่เป็นผู้ตัดสินใจนำคลิปเสียงเจ้าหน้าที่เผยแพร่สู่สาธารณะ จำนวน 1 คน ออกจากงาน (พรทิพย์ โมงใหญ่, สัมภาษณ์ 1 พฤษภาคม 2562)

3. การทำหน้าที่ในเชิงทักษะการรายงานข่าว กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า สื่อจำนวนหนึ่งรายงานข่าวผิดพลาด เพราะมุ่งแข่งขันความเร็วการนำเสนอระหว่างกัน เช่น นำเสนอรายงานสดว่า เจ้าหน้าที่โดนไฟดูด ทั้งๆ ที่เจ้าหน้าที่เป็นลมเพราะพักผ่อนไม่เพียงพอ

เบญจพจน์ ทิพย์กมลแสง ผู้สื่อข่าวสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ซึ่งอยู่ในเหตุการณ์และรายงานสดเหตุการณ์ดังกล่าว ให้สัมภาษณ์ว่า ขณะนั้นสถานีกำลังจัดรายการสัมภาษณ์ความเห็นผู้สื่อข่าวภาคสนาม ทีมข่าวได้ยินเสียงเจ้าหน้าที่ตะโกนว่า มีคนโดนไฟฟ้าช็อต และเห็นรถพยาบาลมาที่หน้าถ้ำหลวง พร้อมกับขนย้ายเจ้าหน้าที่ออกไป กองบรรณาธิการให้เขารายงานสดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทันที เขาจึงรายงานข่าวเท่าที่เขาสังเกตเห็นคือ ที่ด้านในถ้ำมีเจ้าหน้าที่ถูกไฟฟ้าช็อต และมีรถพยาบาลนำตัวเจ้าหน้าที่ไปส่งที่โรงพยาบาลสนาม แต่ต่อมาได้ข้อเท็จจริงว่า เจ้าหน้าที่ไม่ได้ถูกไฟฟ้าช็อต เพียงแต่เป็นลมหมดสติจากการพักผ่อนไม่เพียงพอ และไม่ได้กินอาหารมาก่อนทำงานเท่านั้น เบญจพจน์จึงกลับไปรายงานแก้ไขข้อเท็จจริง พร้อมกับขอโทษที่รายงานผิดพลาดด้วย

เบญจพจน์กล่าวว่า เวลานั้นเขารายงานทันทีเพราะกองบรรณาธิการให้รายงานได้ ขณะที่เหตุการณ์ก็เกิดขึ้นแล้ว และมีสื่อมวลชนอื่นๆ เห็นเหตุการณ์นี้ด้วย หากไม่รายงาน ช่องก็อาจจะตกข่าวได้ ซึ่งในขณะนั้นสื่อก็ไม่สามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ด้วย เพราะ ศอร. ก็ยังไม่ได้ให้ข้อมูลใดๆ สื่อจึงสามารถรายงานได้เท่าที่สังเกตเห็นหรือได้ยินมา (เบญจพจน์ ทิพย์กมลแสง, สัมภาษณ์ 3 พฤษภาคม 2562)

4. การทำหน้าที่ในเชิงเนื้อหา กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า สื่อบางแห่งนำเสนอเนื้อหาที่เร้าอารมณ์ ทำให้สังคมตื่นตระหนก เช่น เรื่องไสยศาสตร์ เรื่องเหนือธรรมชาติ หรือนำเสนอภาพผู้ปกครองร้องไห้เรียกหาลูกที่ปากถ้ำ ฯลฯ

กฤติมา ประทุมชาติภักดี ผู้สื่อข่าวสำนักข่าวไทยประจำจังหวัดเชียงราย ให้สัมภาษณ์ถึงการสัมภาษณ์ผู้ปกครองของหนูป้า ว่า เธอได้พบเห็นผู้ปกครองของทีมหนูป้า เกือบทุกคนที่มาเฝ้ารอติดตามความเคลื่อนไหวอยู่ที่หน้าด่านหน้าถ้ำหลวง ซึ่งผู้ปกครองมีแต่ความเศร้าโศก ทำให้เธออยากช่วยผ่อนคลายความรู้สึกของผู้ปกครอง จึงเข้าไปให้กำลังใจบอกว่าทีมหนูป้า จะปลอดภัย และระมัดระวังการใช้คำถามที่จะเป็นการซ้ำเติมผู้ปกครองที่อยู่ในภาวะอ่อนไหวมาก

กฤติมาให้สัมภาษณ์ถึงประสบการณ์โดยตรงจากการสัมภาษณ์ ผู้ปกครองทีมหนูป้า ร้องไห้ในระหว่างการสัมภาษณ์ และนำเหตุการณ์นั้นไปรายงานข่าวด้วยว่า การนำเสนอข่าวผู้ปกครองทีมหนูป้า ร้องไห้ ในแง่หนึ่งก็เป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของผู้ปกครองที่เกิดขึ้นจริงๆ และอยากให้เป็นอุทาหรณ์สำหรับเด็กคนอื่นๆ ระวังไม่ทำให้ผู้ปกครองเป็นทุกข์เช่นนี้ อย่างไรก็ตาม การแสดงอารมณ์ความรู้สึกของผู้ปกครอง ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า เป็นสิทธิของข่าว ทั้งนี้เมื่อได้มานั่งทบทวนการทำงานในภายหลังก็พบว่า ผู้ปกครองอาจไม่ได้อยากแสดงความอ่อนแอ การเศร้าเสียใจในข่าวก็ได้ เพราะหากเธอเป็นผู้ปกครอง เธอก็คงรู้สึกไม่ดีที่มีภาพนั้นถูกเผยแพร่ออกไป

“อย่างพี่ไปถ่ายก่อนที่เค้ (ศอร.) ยังไม่ห้าม เราก็เข้าไปคุยกับพ่อแม่กับตายาย เค้ก็เศร้าแล้วร้องไห้ ซึ่งเราก็ถ่ายอยู่ พี่ก็ไม่เข้าใจเหมือนกันว่า ทำไมเราต้องถ่าย แล้วเอาตรงนั้นไปนำเสนอ บางทีมันก็สับสนเหมือนกันนะ” (กฤติมา ประทุมชาติภักดี, สัมภาษณ์ 24 เมษายน 2562)

นอกจากเนื้อหาที่ไม่ควรนำเสนอแล้ว ในด้านตรงกันข้าม กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ก็มีเนื้อหาที่สื่อควรนำเสนอแต่ไม่ได้นำเสนอด้วย เช่น การทำข่าวตรวจสอบการใช้ภาษีของประชาชนในการกู้ภัยหมู่ป่าฯ หรือการนำเสนอเนื้อหาเชิงโครงสร้าง หรือรายงานเชิงลึก อาทิ โครงสร้างอำนาจนิยมที่กดทับการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ของเยาวชน ปัญหาการละเมิดสิทธิเด็ก สาเหตุที่ไทยไม่มีข้อมูลเรื่องถ้า รวมทั้งการสรุปบทเรียนจากถ้าหลวง ฯลฯ

พระราชสิริ กุหลาบ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้สัมภาษณ์ว่า การถอดบทเรียนเป็นหน้าที่ของสื่อมวลชนโดยตรง ในฐานะผู้เฝ้าติดตามสถานการณ์ตั้งแต่เริ่มต้นถึงสิ้นสุด สื่อจึงมีหน้าที่ต้องสรุปปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นให้ได้ เพื่อส่งต่อองค์ความรู้ให้ประชาชน หรืออย่างน้อยที่สุดสื่อมวลชนต้องรายงานบทเรียนที่องค์กรต่างๆ จัดขึ้นให้สาธารณชนรับรู้ให้ได้

“สื่อมวลชนมีหน้าที่ต้องถอดบทเรียน เพราะเป็นคนที่ต้องสรุปปรากฏการณ์ คือเหตุการณ์จบ เราไม่ควรจบ (หัวเราะ) ตอนทำงานเราโฟกัสสิ่งที่อยู่ตรงหน้า แต่ถ้าเราต้องการเรียนรู้จากสิ่งนี้ด้วย ต้องไม่มองว่า เรื่องที่เกิดขึ้นเป็นปัจเจก แต่ต้องมองว่า เดียวมันจะเกิดขึ้นอีกก็ได้” (พระราชสิริ กุหลาบ, สัมภาษณ์ 30 เมษายน 2562)

จากการทำหน้าที่ที่ควรพัฒนาของสื่อสถาบันข้างต้น จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ การทำหน้าที่กับแหล่งข่าวอย่างไม่เหมาะสม การไม่ปฏิบัติตามกฎกติกาการทำงานสนาม การทำหน้าที่ในเชิงทักษะการรายงานข่าวที่เน้นความเร็วมากกว่าความถูกต้องแม่นยำ และการทำหน้าที่ในเชิงที่นำเสนอเนื้อหาที่เร้าอารมณ์ กลุ่มตัวอย่างอธิบายถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ที่ควรพัฒนาของสื่อสถาบันไว้ 4 ด้าน ดังนี้

1. ปัจจัยภายในตัวสื่อ เช่น ความอยากรู้อยากเห็นของสื่อที่มากเกินไป จนนำไปสู่การละเมิด (อาทิ ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล หรือกระทบการทำงานของเจ้าหน้าที่) หรือผู้สื่อข่าวขาดการอบรม ไม่รู้กฎระเบียบ (อาทิ เรื่องการใช้วิทยุสื่อสารของรัฐ)

2. ปัจจัยภายในองค์กรสื่อสารสถาบัน ปัจจัยสำคัญภายในองค์กรสื่อคือ ปัจจัยทางธุรกิจ ที่มุ่งดึงดูดผู้รับสารเพื่อเน้นกำไร จนเป็นผลให้แข่งขันด้านความเร็ว ทำให้นำเสนอข้อมูลผิดพลาด มีการละเมิดกติกา อาทิ นำโดรนขึ้นบิน เพื่อสร้างการนำเสนอที่แตกต่าง และเน้นทำข่าวเชิงสถานการณ์ เราอารมณ์มากกว่าข่าวเชิงลึก เชิงโครงสร้าง นอกจากนี้ผู้สื่อข่าว และช่างภาพยังไม่ค่อยได้รับโอกาสในการพัฒนาความรู้และทักษะระหว่างการทำงานด้วย

3. ปัจจัยจากสมาคมวิชาชีพสื่อ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า สมาคมวิชาชีพสื่อ มีผลต่อการกำกับสื่อน้อย เพราะแถลงการณ์สมาคมวิชาชีพ ไม่สอดคล้องกับเงื่อนไขการทำงานจริง และเน้นการเตือนสื่อที่จะละเมิดจริยธรรมเฉพาะกรณีที่เป็นกระแสในสังคมเท่านั้น โดยไม่ได้เตือนในเหตุการณ์การละเมิดอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจริงในการก๊อปปี้ข้อมูล แต่สังคมไม่ได้พูดถึง

4. ปัจจัยจากกระแสสังคม/ผู้บริโภค กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า แม้กระแสจากผู้บริโภคจะตรวจสอบสื่อจนทำให้สื่อทำงานอยู่ในกรอบ แต่กระแสสังคมที่ยินดียังท่วมท้นต่อการกิจของ สื่อ. ที่สำเร็จ ทำให้สื่อไม่กล้าตรวจสอบการใช้งบประมาณในการทำงานของ สื่อ. ด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนเล็กน้อยที่สะท้อนถึงบทบาทของ สื่อ. ว่า สื่อ. ให้ข้อมูลน้อยไป จนสื่อต้องไปแสวงหาข้อมูลจากแหล่งอื่น จนอาจผิดพลาดได้

การทำหน้าที่ที่เป็นที่ถกเถียงของสื่อสถาบัน

แม้กลุ่มตัวอย่างจะมีความเห็นในหลายเรื่องที่ตรงกัน เช่น สื่อจำนวนมากไม่ละเมิดกติกาของ สื่อ. หรือสื่อบางส่วนเน้นการนำเสนอเนื้อหาอย่างรวดเร็ว มากกว่าการตรวจสอบความถูกต้อง ฯลฯ แต่กลุ่มตัวอย่างก็แสดงความเห็นที่ไม่ตรงกันในประเด็นต่อไปนี้อย่าง 4 ประเด็น ซึ่งสมควรจะนำไปถกเถียงเพื่อพัฒนาการสื่อต่อไป

1. การเปิดเผยเอกลักษณ์ของเยาวชนหมูป่า มีข้อถกเถียงว่า สื่อสามารถเปิดเผย ชื่อ นามสกุล อายุ โรงเรียน ที่อยู่ ภาพถ่าย ฯลฯ หรือ

“เอกลักษณ์” ของหมูป่า ได้หรือไม่ ในเรื่องนี้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นสื่อเห็นค่อนข้างตรงกันว่า สื่อสามารถเปิดเผยเอกลักษณ์ได้ เพราะไม่ได้ส่งผลกระทบใดๆ อีกทั้งเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำเสนอข่าวคนหาย และถือเป็นการแจ้งข่าวให้ผู้ปกครองทราบด้วย

วรวรรณ ขุนทอง บรรณาธิการ สถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี ให้สัมภาษณ์ว่า กรณีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของทีมหมูป่า ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนในขณะนั้น มีการเปิดเผยอยู่ในพื้นที่ถ้าหลวงอยู่แล้ว ซึ่งเขาไม่แน่ใจว่า ใครเป็นผู้เผยแพร่ตั้งต้น ดังนั้นก็น่าจะนำเสนอในข่าวได้ ประกอบกับข้อมูลส่วนตัวของทีมหมูป่า ถือเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการรายงานข่าว เพื่อให้ข่าวมีความสมบูรณ์มากขึ้น เป็นประโยชน์กับสาธารณะในแง่ที่ได้รับข้อมูลข่าวสารครบถ้วน อีกทั้งยังเป็นการนำเสนอข่าวในด้านบวก ไม่มีเรื่องเสียหาย ต่างจากกรณีของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดหรือถูกกระทำ หากนำเสนอข้อมูลในข่าว จะนำมาซึ่งการซ้ำเติมความเสียหายที่เกิดขึ้น

“ธงของเรื่องนี้มันเป็นการช่วยเหลือเด็กทั้ง 13 คน มันเป็นข่าวบวกนะ มันไม่มีเรื่องเสียหายเลย เพราะเรารู้อยู่แล้วว่า ปลายทางที่เราเดินไปมันคือเรื่องการช่วยเหลือและให้น้อง 13 คน กลับคืนสังคมได้ อันนี้คือธงที่เราตั้งไว้แล้ว เพราะฉะนั้นไม่ตะขิดตะขวงใจเลยที่จะนำเสนอชื่อจริงและนามสกุล” (วรวรรณ ขุนทอง, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2562)

ทว่า ในมุมมองของผู้เชี่ยวชาญและผู้แทนสมาคมวิชาชีพบางส่วน เห็นว่า สื่อไม่ควรนำเสนอเอกลักษณ์ของหมูป่า เพราะสื่อไม่มีหน้าที่แจ้งข่าวคนหายแก่ญาติ อีกทั้งการนำเสนอเอกลักษณ์ ไม่ได้ทำให้สังคมได้หรือเสียประโยชน์อะไร แต่กลับทำให้หมูป่า เสียความเป็นส่วนตัว (เช่น หากวันหนึ่งเขาไปเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ก็อาจจะถูกผู้นิยมพรรคตรงข้ามวิจารณ์ได้) กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งเห็นว่า การนำเสนอเอกลักษณ์สามารถทำได้เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้ปกครอง หรือใช้ภาพที่ราชการนำมาเผยแพร่ ซึ่งเชื่อว่าได้รับการยินยอมแล้ว

พรชาสิริ กุหลาบ ให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมว่า หากสื่อจะเปิดเผยเอกลักษณ์ของทีมหมูป่า สื่อต้องอธิบายความจำเป็นของการนำเสนอข้อมูลส่วนนี้ให้ได้

ว่า สาเหตุที่สื่อทำงานอย่างหมิ่นต่อจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชน และละเมิดสิทธิของผู้ป่วยและสิทธิของเด็กและเยาวชนในกรณีนี้คืออะไร เพื่อในท้ายที่สุดก็จะได้เป็นการทบทวนหลักการที่จะเป็นข้อยกเว้นพิเศษของแต่ละกรณี

“เพื่อให้รู้ว่า เราทำในสิ่งที่ปกตินั้นเป็นกรณีพิเศษ แต่เราต้องทำในกรณีนี้เพราะอะไร คุณ (สื่อ) บอกเค้า (ประชาชน) ไปเลย คุณสงสัยว่าจะเกิดอันนี้ขึ้น คุณเลยต้องทำอย่างนี้ เราจะได้เรียนรู้กันว่า อ้อ ต่อไปกรณีอย่างนี้นะ เราทำอย่างนี้ละกัน” (พรรษาสิริ กุหลาบ, สัมภาษณ์ 30 เมษายน 2562)

2. การโฆษณา ห้ามผู้ไม่เกี่ยวข้องและสื่อเข้าไปในบริเวณหน้าถ้ากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยว่า ศอร. จำเป็นต้องปิดบริเวณหน้าถ้าเพื่อทำงานกู้ภัยให้สำเร็จ และเป็นการรักษาสิทธิผู้ป่วยที่สาธารณะไม่จำเป็นต้องรู้เห็นข้อมูลของหมู่ปาย ในฐานะที่เป็นคนไข้

อนุพันธ์ ศักดิ์ดา ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ ให้สัมภาษณ์ถึงการที่ศอร. โฆษณาให้ผู้สื่อข่าวออกไปจากหน้าถ้าว่า สาเหตุที่สื่อให้ความร่วมมือนั้นน่าจะเป็นเพราะไม่ต้องการเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางการกู้ภัย และเข้าใจความสำคัญในการกิจช่วยเหลือชีวิตคน อีกทั้งนักข่าวที่อยู่ในภาคสนามได้รวมกลุ่มพูดคุยกันเองด้วยว่า จะไม่ขัดขวางการทำงาน แต่จะเอาใจช่วยเจ้าหน้าที่ ให้กำลังใจจนปฏิบัติการกิจได้สำเร็จ ประกอบกับการฝ่าฝืนคำสั่งเหล่านั้น ทำให้เกิดการประณามต่อว่าของประชาชน ซึ่งนำไปสู่การเกลียดชังแบบเหมารวมในสื่อมวลชนไทย ดังนั้นทุกคนจึงพยายามช่วยกันตักเตือนให้ทำงานอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย

“ส่วนใหญ่ในนั้นเค้าเข้าใจกันดีนะ เพราะเรารู้กันว่า นอกจากมาทำข่าวนักข่าวก็เหมือนมาให้กำลังใจเจ้าหน้าที่ เหมือนเรามาเอาใจช่วย คือนอกจากเราอยากรู้ผล (การปฏิบัติงาน) ของแต่ละวันแล้ว เราก็อยากรู้ว่า เด็กเป็นยังไบบ้างคือในแง่ของมนุษยชน ทุกคนมีความรู้สึก ทุกคนก็จะคุยกันว่าอย่าไปขัดขวาง อย่าให้เราเป็นปัญหาทำให้งานมันยิ่งซ้ำ เพราะมันมีชีวิตเดิมพันอยู่ในถ้า” (อนุพันธ์ ศักดิ์ดา, สัมภาษณ์ 31 พฤษภาคม 2562)

อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างบางส่วนทักท้วงว่า การโฆษณานี้ทำให้สาธารณะไม่ได้เห็นข้อมูลบางอย่าง จึงต้องหาสมดุลระหว่างการโฆษณาและการตรวจสอบ

การทำงานของรัฐ ในฐานะที่ใช้ทรัพยากรของส่วนรวมไปในการกิจระดับโลก ในครั้งนี้ รวมถึงสื่อและสังคมต้องตรวจสอบให้ชัดเจนว่า ในอนาคตหากรัฐจะประกาศโชนิง ต้องประกาศอย่างชอบธรรม ไม่มีเจตนาแอบแฝงเพื่อปิดหูปิดตาสาธารณะ (เช่น ห้ามเข้าไปในที่ประชุมสภา โดยอ้าง “เหตุวิกฤติ”)

สุภิญญา กลางณรงค์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ให้สัมภาษณ์ว่า ในช่วงการช่วยเหลือทีมหมูป่า ออกจากถ้ำ ซึ่งเป็นช่วงเหตุการณ์วิกฤติเกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ รัฐมีอำนาจอย่างชอบธรรมที่จะจำกัดเสรีภาพของสื่อมวลชนได้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ทำงานได้อย่างสะดวกราบรื่น และเพื่อช่วยชีวิตผู้ประสบภัยได้อย่างปลอดภัยและทันเวลา แต่หลังจากผ่านพ้นสถานการณ์วิกฤติแล้ว หรือช่วยชีวิตหมูป่า ทั้ง 13 คนออกจากถ้ำเรียบร้อยแล้ว สื่อมวลชนมีสิทธิและเสรีภาพในการซักถามตรวจสอบการทำงานของ ศอ. อย่างเต็มที่ เพราะกำลังคนและงบประมาณส่วนหนึ่งในการดำเนินการครั้งนี้เป็นงบประมาณของประเทศ (สุภิญญา กลางณรงค์, สัมภาษณ์ 9 พฤษภาคม 2562)

ในแง่มุมมองเสรีภาพของสื่อ คณานิป ทองรวีวงศ์ ผู้อำนวยการ สถาบันกฎหมายสื่อดิจิทัล มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ให้สัมภาษณ์ว่า การกันสื่อมวลชนออกจากบริเวณถ้ำหลวงเป็นการดำเนินงานที่ให้ความสำคัญกับเรื่องความสงบเรียบร้อย แต่อาจจะเป็นการควบคุมสื่อมวลชนมากเกินไป เขาเข้าใจและเห็นความสำคัญของการปฏิบัติการกู้ภัยทีมหมูป่า แต่ในท้ายที่สุด หากรัฐเห็นความสำคัญของเสรีภาพสื่อ ก็น่าจะมีวิธีการจัดการที่สามารถประนีประนอมระหว่างการทำงานกู้ภัยกับเสรีภาพของสื่อมวลชนได้ เช่น หากพื้นที่ที่หน้าถ้ำหลวงมีจำกัด ไม่สามารถรองรับสื่อมวลชนทุกคนได้ ก็อาจจะคัดเลือกตัวแทนสื่อมวลชนให้เข้าไปติดตามและตรวจสอบการทำงานพื้นที่ได้ เพราะหากสื่อถูกจำกัดเสรีภาพการทำงาน ย่อมกระทบต่อการได้รับข้อมูลของประชาชนด้วย โดยเฉพาะในกรณีทีมหมูป่า ที่สื่อได้นำเสนอเรื่องราวนี้จนกลายเป็นวาระสังคมที่ประชาชนสนใจจำนวนมาก รวมกับการกิจครั้งนี้ หน่วยงานรัฐได้ใช้งบประมาณของประชาชนในการดำเนินการ ดังนั้น ประชาชนย่อมมีสิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลเพื่อสามารถใช้ในการตรวจสอบหน่วยงานรัฐได้ (คณานิป ทองรวีวงศ์, สัมภาษณ์ 13 พฤษภาคม 2562)

3. การแสดงอารมณ์ร่วมของสื่อ ในการที่สื่อมวลชนแสดงอารมณ์ร่วมในเหตุการณ์ขณะทำหน้าที่รายงานข่าว เช่น แสดงความยินดี หรือปลอบปลื้มใจ จนน้ำตาไหล ขณะรายงานข่าวในช่วงที่หมู่ป่าฯ เดินทางถึงโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ฯลฯ (ดูภาพที่ 5) กลุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ที่สื่อมวลชนแสดงอารมณ์ร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด ได้แก่ กลุ่มญาติหรือผู้ใกล้ชิดเยาวชน กลุ่มสมาคมวิชาชีพ ส่วนใหญ่ของกลุ่มสื่อสถาบัน และส่วนใหญ่ของกลุ่มนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยให้เหตุผลว่า ข่าวการกักขังหมู่ป่าฯ ไม่ได้เป็นข่าวขัดแย้ง สื่อไม่จำเป็นต้องเป็นกลาง หรือการแสดงอารมณ์ร่วมในเหตุการณ์ที่กระทบอารมณ์สูงถือเป็นธรรมชาติของมนุษย์ รวมทั้งผู้ชมชอบที่ผู้สื่อข่าวมีอารมณ์ร่วมกับเหตุการณ์ อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งเห็นว่า ผู้สื่อข่าวควรสกดกั้นอารมณ์ให้ได้ เพราะสื่อควรรายงานแค่ข้อเท็จจริงของข่าว

จิราพร คำภานันท์ ผู้สื่อข่าวสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส กล่าวว่า จากเป้าหมายของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสที่ต้องการให้ผู้ติดตามข่าวได้รู้สึกร่วมกับผู้สื่อข่าวที่อยู่ในเหตุการณ์ ทำให้เธอเองก็มีอารมณ์ความรู้สึกไปกับการกักขังครั้งนี้ด้วย โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่รถพยาบาลของทีมหมู่ป่าฯ เคลื่อนที่ผ่านบริเวณที่รายงานข่าวไปยังโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ จิราพรดีใจและตื้นตันที่ทีมหมู่ป่าฯ ออกจากถ้ำได้อย่างปลอดภัย และการกิจสำเร็จแล้ว จนเธอได้แสดงใบหน้าที่ดีใจในระหว่างที่รถพยาบาลเคลื่อนที่ผ่านไป หรือน้ำเสียงที่กลั่นใสขึ้นไว้ในระหว่างสัมภาษณ์ประชาชนที่มาติดตามในระหว่างเส้นทางของรถพยาบาล ซึ่งในขณะนั้นจิราพรก็ทราบดีว่า เธอไม่ควรแสดงความรู้สึกในข่าวเช่นนั้น แต่ก็ เป็นสิ่งที่ยากมากที่จะควบคุมไว้ไม่เปิดเผยออกมา

“พอเราไปอยู่จุดๆ นั้น มันอินมาก ยากมากที่จะสกดตัวเองไม่ให้มีน้ำหูนํ้าตาออกมา (เสียงเครือ) พอแค่เราเห็นรถพยาบาลออกมา วิ่งผ่านหน้าจุดที่เรา รายงานสดออกไปไม่ถึง 5 วินาที เรารู้สึกแบบ เฮ้ย สำเร็จแล้ว พวกเค้าถึงเส้นชัยแล้ว พวกเค้าปลอดภัยแล้ว” (จิราพร คำภานันท์, สัมภาษณ์ 3 พฤษภาคม 2562)

นฤพล อาจหาญ ผู้สื่อข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 8 ให้สัมภาษณ์ว่า การมีความรู้สึกร่วมไปกับเหตุการณ์ภัยนี้ ทำให้เขารู้สึกว่า ตนเองไม่ได้มาทำหน้าที่รายงานข่าวเท่านั้น แต่เขาได้เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้ภารกิจสำเร็จ โดยในบางโอกาส เขาก็จะเข้าไปช่วยอาสาสมัครทำงานด้วย เช่น ช่วยเจ้าหน้าที่ปิดเส้นทางน้ำ เพื่อขัดขวางไม่ให้น้ำภายนอกเข้าไปด้านในถ้ำหลวง ช่วยประกอบอาหารในโรงครัว ซึ่งความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจส่งผลโดยตรงกับการรายงาน

“เหมือนภารกิจนี้ การที่หมูป่า ออกมาได้ เสมือนเราเป็นส่วนหนึ่งของการช่วยเหลือ แล้วเวลาเราเล่า (ข่าว) เราก็ม会有ความเข้าใจต่อเรื่องนั้นมากๆ เมื่อเข้าใจก็มักจะเล่าได้ดี วันนี้เราคิดว่าการมีอารมณ์ร่วมถือเป็นสิ่งสำคัญ” (นฤพล อาจหาญ, สัมภาษณ์ 14 พฤษภาคม 2562)

สำหรับเหตุการณ์ที่ผู้สื่อข่าวแสดงความดีใจออกมาหลังจากสามารถลำเลียงหมูป่า ไปถึงโรงพยาบาลได้สำเร็จ นฤพลกล่าวว่า ผู้สื่อข่าวสามารถถ่ายทอดความรู้สึกออกมาได้ ในแง่หนึ่งถือเป็นการแสดงความรู้สึกที่เกิดขึ้นจริงๆ ในสถานการณ์จริงให้ประชาชนที่ติดตามข่าวได้รับทราบ การมีความรู้สึกร่วมยังแสดงถึงความเป็นธรรมชาติของผู้สื่อข่าวด้วย หากผู้สื่อข่าวหนึ่งซึ่งในช่วงเวลานั้นอาจเป็นการแสดงท่าทีที่หลอกหลวงประชาชน นอกจากนี้ ผู้ที่ติดตามข่าวชอบความเป็นธรรมชาติและความจริงในการรายงานข่าวมากกว่า

ส่วนกรณีที่มีภาพสื่อมวลชนไทยถ่ายภาพร่วมกับ ฌอนซ์ศักดิ์ โอสธนากร ผู้ราชการจังหวัดพะเยา และผู้บัญชาการ ศอร. ในวันแถลงข่าวปิดภารกิจถ้ำหลวง (วันที่ 11 กรกฎาคม 2561) (ดูภาพที่ 6) นฤพลกล่าวว่า ผู้สื่อข่าวสามารถร่วมถ่ายภาพดังกล่าว เป็นการแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง ศอร. และสื่อมวลชน ซึ่งไม่น่าจะเกิดผลกระทบกับความน่าเชื่อถือของสื่อ เนื่องจากภาพถ่ายร่วมกับ ศอร. นี่เป็นการแสดงถึงความยินดีที่ภารกิจสำเร็จ ไม่ใช่การเข้าข้างหน่วยงานใด อีกทั้งตลอดการทำงานในพื้นที่ถ้ำหลวง ประชาชนย่อมเห็นความตั้งใจและความน่าเชื่อถือของสื่ออยู่แล้ว ดังนั้น การถ่ายภาพกับหน่วยงานรัฐในกรณีนี้ไม่น่าจะมีผลต่อความน่าเชื่อถือของสื่อในสายตาของประชาชน (นฤพล อาจหาญ, สัมภาษณ์ 14 พฤษภาคม 2562)

ส่วนกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นส่วนน้อยคิดว่า สื่อไม่ควรแสดงอารมณ์ร่วมในการทำงาน คือ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานกู้ภัย และบางส่วนของกลุ่มนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์และสังคมศาสตร์ เนื่องจากอารมณ์ของผู้สื่อข่าวไม่ใช่สาระสำคัญของข่าว และแสดงความเป็นกลางในการทำหน้าที่

พรรษาสิริ กุหลาบ ให้สัมภาษณ์ว่า อารมณ์หรือความรู้สึกร่วมของสื่อมวลชนที่น่าเสนอในข่าวไม่ใช่ข้อเท็จจริง และสาธารณชนไม่จำเป็นต้องรับรู้ ว่า สื่อมวลชนรู้สึกอย่างไรกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แม้สื่อจะมีความรู้สึกร่วมกับเหตุการณ์ได้ เพราะติดตามในพื้นที่มาหลายวัน ย่อมเป็นธรรมดาที่จะรู้สึกยินดีไปด้วย แต่สื่อไม่จำเป็นต้องนำเสนอสถานะหรือเรื่องราวของตนเองในข่าว ด้วยการหันกล้อมาทางตนเองหรือชักชวนให้ประชาชนดูสื่อมวลชนในพื้นที่ เพราะสื่อไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของภารกิจนี้ แต่เป็นผู้รายงานความเคลื่อนไหวของภารกิจนี้ ดังนั้น ในพื้นที่ข่าวที่มีอย่างจำกัด สื่อควรให้พื้นที่ข่าวแก่เจ้าหน้าที่หรือคนทำงานกู้ภัย ซึ่งเป็นทีมงานหลักของภารกิจนี้มากกว่านำเสนอเรื่องราวของสื่อเอง

นอกจากนี้ พรรษาสิริยังยกตัวอย่างกรณีที่สื่อมวลชนไทยหลายคนถ่ายภาพร่วมกับผู้บัญชาการ ศอร. ในวันแถลงข่าวปิดภารกิจ (วันที่ 11 กรกฎาคม 2561) โดยสื่อมวลชนได้มีท่าทียิ้มแย้มดีใจด้วย ซึ่งเธอมองว่า ภาพดังกล่าวนี้เป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกร่วมของสื่อมวลชนชัดเจน ที่อาจนำไปสู่การตีความเรื่องความไม่เป็นกลางของสื่อว่าสนับสนุนเจ้าหน้าที่รัฐและภาครัฐ

4. การล้มล้างรายการ ในการที่สื่อโทรทัศน์ล้มล้างรายการเพื่อนำเสนอรายงานเรื่องหมูป่า เป็นรายการพิเศษ กลุ่มตัวอย่างที่เห็นด้วยกับการที่สื่อมวลชนล้มล้างรายการเป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ได้แก่ กลุ่มสื่อสถาบัน กลุ่มสมาคมวิชาชีพ กลุ่ม ศอร. และผู้ประกอบการหมูป่า โดยให้เหตุผลว่า สื่อล้มล้างรายการได้ เพราะเป็นเหตุการณ์สำคัญ มียอดผู้ชมสูง (เรตติ้งสูง) และเป็นภาระลดความช่วยเหลือไปยังถ้ำหลวง และมีบางส่วนเห็นว่า สื่อสถาบันเป็นทางเลือกที่น่าเชื่อถือกว่าสำหรับประชาชนที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์

ส่วนกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นส่วนน้อยที่คิดว่าสื่อไม่ควรล้มล้างรายการคือกลุ่มนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพราะทำให้สื่อขาดความ

หลากหลายของเนื้อหาอื่นๆ และทำให้สื่อต้องเร่งรีบทำงานผลิตเนื้อหาจนผิดพลาด และอาจขัดขวางการทำงานของเจ้าหน้าที่

นายแพทย์สุริยเดว ทรีปาตี ผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ให้สัมภาษณ์ว่า การรายงานสดบ่อยๆ หรือการลั่นฆ้องรายการเพื่อจัดรายการพิเศษสำหรับภารกิจถ้ำหลวง เป็นการรายงานข่าวที่มากเกินไป ส่งผลให้ประชาชนต้องติดตามข่าวสารของเหตุการณ์ของทีมหมูป่าอย่างต่อเนื่อง ไม่ได้ว่างเว้นเพื่อติดตามข่าวสารอื่นๆ ซึ่งอาจนำไปสู่ความรู้สึกเครียดหรือวิตกกังวลกับสถานการณ์ความเป็นไปของทีมหมูป่า

นอกจากนี้ การลั่นฆ้องรายการเพื่อให้พื้นที่ข่าวจำนวนมากของภารกิจถ้ำหลวง ทำให้สื่อมวลชนต้องหาข่าวมานำเสนอในรายการอย่างต่อเนื่อง และต้องใช้ความรวดเร็วในการได้มาซึ่งข่าว ทำให้ผู้สื่อข่าวทำงานผิดพลาดได้ เช่น ไม่ได้กลั่นกรองคำถามที่เหมาะสมกับผู้ปกครอง อาทิ สอบถามความรู้สึกที่ลูกหลานหมูป่าติดอยู่ภายในถ้ำหลวง ซึ่งเป็นคำถามที่ตอกย้ำความทุกข์ของแหล่งข่าว สื่อย่อมประเมินได้โดยสัญชาตญาณว่าผู้ปกครองต้องเสียใจและไม่สบายใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ภายใต้ความกดดันเรื่องการลั่นฆ้องรายการและความต้องการนำเสนออย่างรวดเร็ว ทำให้สื่อไม่ได้อ่อนไหวและใช้ความระมัดระวังอย่างเพียงพอ

“หมอเชื่อว่า ถ้าเค้า (สื่อ) มีเวลาตั้งสติ สมมติไม่ได้ลั่นฆ้องรายการ มันยังมีโอกาสที่สื่อมวลชนที่อยู่ภาคสนาม เค้าจะมีโอกาสตั้งสติได้ว่าคำถามไหนควรถาม คำถามไหนไม่ควรถาม แต่พอไปลั่นฆ้องรายการปั๊บ มันกลับกลายเป็นว่า มันเกิดปัญหาแล้วสิ ถ้าเนื้บปั๊บ มันต้องต่อด้วยอะไร...” (สุริยเดว ทรีปาตี, สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2562)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาข้างต้น ที่สะท้อนให้เห็นการทำหน้าที่เชิงบวกของสื่อสถาบัน การทำหน้าที่ที่ควรพัฒนาของสื่อสถาบัน และการทำหน้าที่ที่เป็นข้อถกเถียงของสื่อสถาบัน ในการรายงานเหตุการณ์การกักขังทีมหมูป่า สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

(1) การปกปิดเอกลักษณ์ของเยาวชน

การศึกษาพบว่า การปกปิดเอกลักษณ์ของเยาวชนหมูป่าฯ ในฐานะแหล่งข่าว ยังมีความไม่ชัดเจนว่า สื่อสามารถเปิดเผยเอกลักษณ์ของหมูป่าฯ ได้หรือไม่ ด้วยเงื่อนไขแบบใด ในด้านหนึ่งโดยเฉพาะสื่อสถาบันเห็นว่า สื่อสามารถเปิดเผยเอกลักษณ์หมูป่าฯ ได้เพราะเห็นว่าเหตุการณ์เป็นเรื่องเชิงบวก และเป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำข่าวคนหาย ส่วนกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยเห็นว่าควรปกปิด เพราะเห็นว่าการเปิดเผยเป็นการละเมิดความเป็นส่วนตัว สาธารณะไม่ได้เสียประโยชน์จากการปกปิด

อย่างไรก็ตาม ในด้านของการคุ้มครองต่อความเป็นส่วนตัวได้รับการรับรองจากปฏิกณียาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่บัญญัติไว้ว่า ข้อ 12 บุคคลใดจะถูกแทรกแซงตามอำเภอใจ ในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว ที่อยู่อาศัย หรือการสื่อสาร หรือจะถูกหลอกล่อเกียติยศและชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมาย ต่อการแทรกแซงสิทธิหรือการหลอกล่อดังกล่าวนั้น (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ม.ป.ป.)

นอกจากปฏิกณียาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งประเทศไทยร่วมรับรองปฏิญญาดังกล่าว ยังมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) ซึ่งประเทศไทยได้ให้สัตยาบันไว้ ที่ให้ความคุ้มครองต่อความเป็นส่วนตัวของเด็กด้วย โดยอนุสัญญา ข้อ 16 บัญญัติไว้ว่า (1) เด็กจะไม่ถูกแทรกแซงโดยพลการ หรือโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว บ้าน หรือหนังสือโต้ตอบ รวมทั้งจะไม่ถูกกระทำโดยมิชอบต่อเกียรติและชื่อเสียง (<http://humanrights.mfa.go.th/upload/pdf/crct.pdf>, สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2561)

ในกรณีเดียวกันนี้ กองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเซฟ) ได้เสนอหลักการในการรายงานข่าวเด็กไว้ ซึ่งให้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของเด็กไว้อย่างชัดเจน หลักการข้อ 2 กำหนดไว้ว่า ให้หลักประกันต่อสิทธิด้านต่างๆ ของเด็กเป็นพิเศษ เช่น สิทธิในความเป็นส่วนตัว และสิทธิในการไม่เปิดเผยข้อมูล สิทธิในการแสดงความคิดเห็นและได้รับการรับฟัง สิทธิในการมีส่วนร่วม

ต่อการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อตนเอง รวมทั้งสิทธิในการได้รับการปกป้องจากอันตรายและผลกระทบด้านร้าย รวมทั้งต่อความเสี่ยงต่ออันตรายและผลกระทบนั้น (ปรารภคทิพย์ ดาวเรือง, 2558: 163-166)

ยิ่งไปกว่านั้น สหพันธ์นักข่าวนักหนังสือพิมพ์ระหว่างประเทศ (International Federation of Journalists) ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการรายงานข่าวเด็ก ซึ่งให้ความคุ้มครองต่อสิทธิความเป็นส่วนตัวไว้ แนวปฏิบัติข้อ (5) กำหนดไว้ว่า ป้องกันไม่ให้คนเห็นภาพเด็ก หรือไม่เปิดเผยตัวตนของเด็ก เว้นแต่จะเป็นการแสดงออกเพื่อประโยชน์สาธารณะ (“ทำข่าวอย่างไรไม่ให้ละเมิดสิทธิเด็ก”, 2550: 80-82)

แนวปฏิบัติดังกล่าวข้างต้น คล้ายกับข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ข้อ 15 ที่ระบุว่า หนังสือพิมพ์พึงละเว้นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เว้นแต่กรณีเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือข้อ 13 ที่ระบุว่า หนังสือพิมพ์ต้องเสนอข่าวโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่ตกเป็นข่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องให้ความคุ้มครองอย่างเคร่งครัดต่อสิทธิมนุษยชนของเด็ก สตรี ผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งต้องไม่เป็นการซ้ำเติมความทุกข์หรือโศกนาฏกรรมอันเกิดแก่เด็ก สตรี ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีอัตลักษณ์แตกต่างในสังคม

จากแนวปฏิบัติของสหพันธ์นักข่าวนักหนังสือพิมพ์ระหว่างประเทศ และข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สะท้อนให้เห็นว่า ยังอาจมีช่องว่างสำคัญคือ การเปิดเผยเอกลักษณ์ของหมูป่า นั้น สัมพันธ์กับประโยชน์สาธารณะหรือไม่ อย่างไร รวมทั้งการคุ้มครองสิทธิของเด็กอย่างเคร่งครัด ในกรณีหมูป่า ซึ่งหลายฝ่ายมองว่าไม่ได้เป็นเรื่องเชิงลบต่อเยาวชน สื่อมวลชนจึงสามารถเปิดเผยเอกลักษณ์ได้นั้น ที่จริงแล้วเราควรพิสูจน์ให้ได้ว่า การปกปิดเอกลักษณ์ของหมูป่า สาธารณะเสียประโยชน์อะไร หรือไม่ เพราะในอีกด้านหนึ่งนั้น การไม่ปกปิดเอกลักษณ์ ทีมหมูป่า ได้สูญเสียความเป็นส่วนตัวไปแล้วอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงกฎหมายไทยในเรื่องการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัว พบว่า มีความชัดเจนในระดับหนึ่ง เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 บัญญัติว่า มาตรา 27 ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาหรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชนหรือสื่อสารสนเทศประเภทใด ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้ปกครอง

โดยเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของเด็ก หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ

จากข้อกำหนดในมาตราข้างต้น เงื่อนไขการเผยแพร่ข้อมูลของเด็กกำหนดห้ามไว้ในกรณีที่ผู้เผยแพร่มีเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่เด็กหรือแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ซึ่งในกรณีสื่อเปิดเผยเอกลักษณ์หมู่ป้า นั้นอาจจะไม่เข้าเงื่อนไขห้ามในมาตราดังกล่าวมากนัก

แม้การปกปิดเอกลักษณ์เด็กเพื่อคุ้มครองความเป็นส่วนตัวจะยังไม่ชัดเจนในด้านกฎหมายและแนวปฏิบัติของสื่อในประเทศไทย แต่หากพิจารณาในแง่สิทธิผู้ป่วย จะพบว่ามีความชัดเจนมากกว่า กล่าวคือ ในคำประกาศสิทธิผู้ป่วย ข้อ 6 ระบุว่า ผู้ป่วยมีสิทธิได้รับการปกปิดข้อมูลของตนเอง เว้นแต่ผู้ป่วยจะให้ความยินยอมหรือเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ เพื่อประโยชน์โดยตรงของผู้ป่วยหรือตามกฎหมาย (http://tmc.or.th/file_download/declaration.pdf, สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2561)

หรือในแนวปฏิบัติการได้มาและการนำเสนอข่าวและภาพข่าวของสื่อมวลชน โดยไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ตกเป็นข่าว ที่ออกโดยสภากาชาดหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย และสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ ข้อ 3 ระบุว่า เมื่อมีความจำเป็นต้องเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในสถานพยาบาล

(1) ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงหลีกเลี่ยงการถ่ายภาพผู้ป่วย เว้นแต่ได้รับอนุญาตโดยชัดแจ้ง

(2) ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงเคารพสิทธิผู้ป่วย โดยเฉพาะข้อมูลและความเป็นอยู่ของผู้ป่วย เว้นแต่ได้รับการยินยอมจากผู้ป่วย

หากพิจารณาจากหลักดังกล่าว จะพบว่า กรณีหมู่ป้า ซึ่งเข้าข่ายการเป็นผู้ป่วย ต้องได้รับความคุ้มครองความเป็นส่วนตัวเช่นกัน เพียงแต่ต้องนิยามให้ชัดเจนว่าเยาวชนหมู่ป้า ได้ ก้าวข้ามจาก “เยาวชน” ไปเป็น “ผู้ป่วย” ในช่วง

เวลาใด อย่างไรก็ตาม แม้จะมีหลักการการคุ้มครองสิทธิผู้ป่วยชัดเจน ก็ยังพบว่า มีสื่อพยายามจะถ่ายรูปหมูป่า (ซึ่งเป็นผู้ป่วยที่อยู่ในการดูแลของแพทย์) ขณะลำเลียงจากรถพยาบาลขึ้นเฮลิคอปเตอร์เพื่อไปโรงพยาบาล จนเจ้าหน้าที่ต้องนำร่มมากัน ไม่ให้มองเห็นหมูป่า

สรุปได้ว่า กรณีการปกปิดเอกลักษณ์ และคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของหมูป่า ยังขาดความชัดเจนทั้งในแง่กฎหมาย ข้อบังคับจริยธรรม และแนวปฏิบัติ ซึ่งควรที่จะมีการหารือเพื่อพัฒนาให้เกิดความชัดเจนต่อสื่อในการทำงานต่อไป

(2) การโซนนิ่ง และเสรีภาพสื่อ

ในเหตุการณ์กู้ภัยทีมหมูป่า ศอร. ได้พัฒนามาตรการและกติกาต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่ออำนวยความสะดวกให้สำเร็จ ที่สำคัญคือ การโซนนิ่ง ห้ามผู้ไม่เกี่ยวข้อง และสื่อมวลชนเข้าไปในบริเวณหน้าถ้ำ เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีพื้นที่การทำงานที่เพียงพอ และไม่ให้มีสิ่งใดกีดขวางเส้นทางลำเลียงหมูป่า ไปโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ มาตรการโซนนิ่งถือเป็นมาตรการที่โดดเด่นของ ศอร. เพราะก่อนหน้านี้จะมีการลำเลียงหมูป่า ออกจากถ้ำ ศอร. ได้จัดให้มีการทดลองลำเลียงบุคคลที่สมมติว่าเป็นหมูป่า จากหน้าถ้ำ เพื่อไปยังจุดหมายที่ต้องการ การทดลองพบว่า มีการติดขัดที่เส้นทางลำเลียง ดังนั้น ศอร. จึงได้กำหนดมาตรการโซนนิ่งขึ้นมา โดยให้ผู้สื่อข่าวทั้งหมดไปอยู่ที่ อบต. โป่งผา ซึ่งห่างจากหน้าถ้ำประมาณ 5 กิโลเมตร ซึ่งในที่สุดก็ทำให้การกู้ภัยและลำเลียงหมูป่า จากปากถ้ำไปยังโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ ดำเนินไปได้โดยไม่ติดขัด

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดไม่ขัดข้องกับการโซนนิ่งของ ศอร. อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างส่วนมากไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องตรวจสอบการทำหน้าที่ของ ศอร. แต่มีกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยเห็นว่า การโซนนิ่งทำให้สื่อเข้าไม่ถึงข้อมูลบางอย่าง จึงจำเป็นที่สื่อจะต้องใช้เสรีภาพในการตรวจสอบการใช้ภาชีในการทำงานของ ศอร. ในครั้งนี้ด้วย

ในแง่ของการโซนนิ่งเพื่อให้การกู้ภัยและลำเลียงหมูป่า ดำเนินไป โดยไม่มีการติดขัดนั้น สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สมาคมนักขานนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าว

วิทยุและโทรทัศน์ไทย และสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ ได้ร่วมกันออกแนวปฏิบัติ การได้มาและการนำเสนอข่าวและภาพข่าวของสื่อมวลชน โดยไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ตกเป็นข่าว เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2559 (ก่อนเหตุการณ์หมู่ป่าฯ) แนวปฏิบัติ ข้อ 4 ได้ระบุไว้ว่า ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงระมัดระวังการทำข่าวอุบัติเหตุหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับฆาตกรรม ภัยพิบัติ วิทยาศาสตร์ การก่อการร้าย เหตุรุนแรง หรือการกระทำใดๆ อันอาจขัดขวางหรือเป็นอุปสรรคต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

แนวปฏิบัติดังกล่าวถือเป็นแนวปฏิบัติที่ดี เพื่อให้นักข่าวไม่ขัดขวางการทำงานของเจ้าหน้าที่ แต่ไม่ได้มีการสะท้อนให้นักข่าวต้องเท่าทันต่อกฎกติกาที่อาจละเมิดเสรีภาพในการทำงานด้วย กรณีกา รุ่งเจริญพงษ์ (2558) ได้กล่าวถึงหนึ่งในแนวทางการทำงานและเพื่อควบคุมมาตรฐานข่าวเอาไว้ว่า (4) บทบาทหน้าที่ทางสังคม: องค์กรข่าววิทยุและโทรทัศน์ หรือหนังสือพิมพ์ มักได้รับการคาดหวังจากสังคมให้เป็น “สุนัขเฝ้าบ้าน” (watchdog) ทำหน้าที่ระแวดระวังความไม่ชอบมาพากลและตรวจสอบสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปกป้องประโยชน์ของสาธารณะ เช่น เสนอข่าวการทุจริตของข้าราชการนักการเมือง

ดังนั้น นอกจากนักข่าวจะต้องเท่าทันต่อกฎกติกาของทางราชการที่อาจลดทอนเสรีภาพสื่อโดยเกินจำเป็นแล้ว สื่อยังต้องทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้ภาษีของหน่วยงานราชการในการทำงานในภาวะวิกฤติเหล่านั้นด้วย เพราะถือเป็นมาตรฐานการทำงานตามที่สังคมคาดหวังให้สื่อเป็น “สุนัขเฝ้าบ้าน”

(3) อารมณ์ร่วมของผู้สื่อข่าวกับความจริงที่แท้จริง

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า การที่สื่อมวลชนแสดงอารมณ์ร่วมในเหตุการณ์ขณะทำหน้าที่รายงานข่าว เช่น แสดงความยินดี หรือปลอบปล้ำใจคนน้ำตาไหลขณะรายงานข่าวในช่วงที่หมู่ป่าฯ เดินทางถึงโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ฯลฯ กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดไม่ขัดข้องในการที่สื่อแสดงอารมณ์ร่วมในการทำงาน เพราะเห็นว่าเป็นการแสดงออกที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์ ไม่ต้องแสดงความเป็นกลาง แต่ควรพยายามสกัดกั้นอารมณ์ด้วย ขณะที่กลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยไม่เห็นด้วยที่สื่อแสดงอารมณ์ร่วม เพราะไม่ใช่สาระสำคัญ

ของข่าว และแสดงออกซึ่งความไม่เป็นกลาง

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนมากไม่ขัดข้องในการที่สื่อถ่ายภาพร่วมกับ ศอร. หลังจบภารกิจกู้ภัย เพราะเห็นว่าเป็นการแสดงคามยินดีร่วมกัน ไม่ได้เข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ขณะที่กลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยไม่เห็นด้วยที่สื่อถ่ายภาพร่วมกับ ศอร. เพราะเป็นการแสดงความไม่เป็นกลางของสื่อ อาจจะส่งผลต่อสื่อในการวิจารณ์ หรือตรวจสอบ ศอร. ได้ ซึ่งในความเป็นจริงก็ไม่พบว่า หลังจบเหตุการณ์แล้ว มีสื่อสถาบันตรวจสอบการใช้งบประมาณและการทำหน้าที่ของ ศอร. จนทำให้สังคมเข้าใจอย่างกระจ่างแจ้งได้เลย

ในกรณีนี้ สุภา ศิริमानนท์ (2530) เสนอแนะหลักจริยธรรมไว้ว่า หลักว่าด้วยความจริงที่แท้จริง (objectivity) นักหนังสือพิมพ์ย่อมได้รับความคาดหวังจากผู้อ่านทั่วไปว่า คำบอกเล่าข่าวสารที่รายงานนั้นจะหมดจดครบถ้วน ไม่ลำเอียง ไม่ว่าจะเป็นแง่มุมใดของข่าว นั่นคือนักข่าวจะต้องไม่แทรกพรตนะส่วนตัว หรือความรัก ความชอบส่วนตัวลงไปในกรรายงานข่าว และหลักการละเว้นจากความลำเอียงต่อผู้ใกล้ชิด ถ้าหากไม่ระมัดระวังให้หนักแน่น ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลก็จะมีอิทธิพลครอบงำกรรายงานข่าว และเมื่อใดที่เกิดภาวะเช่นนี้ ความลำเอียงต่อผู้ใกล้ชิดก็จะเป็นสิ่งซึ่งหนีไม่พ้น

ดังนั้น เพื่อให้สื่อสามารถทำงานด้วยหลักความจริงที่แท้จริง และหลักการละเว้นจากความลำเอียงต่อผู้ใกล้ชิด สื่อจึงต้องระมัดระวังต่อพฤติกรรมใดๆ ของตัวเอง ที่อาจทำให้ไม่สามารถทำงานได้ตามมาตรฐานจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

(4) กรกรายงานข่าวภัยพิบัติกับควมร้ำอารมณั

กรกรายงานข่าวหุมุ่ยฯ ในด้านหนึ่งนับว่าเป็นกรกรายงานข่าวภัยพิบัติเนื่องมาจากมีผู้ติดถ้ำ ซึ่งได้รับผลกระทบจากสภาพน้ำท่วมสูง ซึ่งเป็นภัยธรรมชาติจนไม่สามารถออกมาภายนอกถ้ำได้ ในแง่มุมนี้ กรนำเสนอข่าวภัยพิบัติ นอกจากจะต้องนำเสนอด้วยข้อเท็จจริงแล้ว สมควรที่จะไม่นำเสนอเนื้อหาเร้าอารมณ์ทำให้สังคมตื่นตระหนกเกินจำเป็น หรือซ้ำเติมความทุกข์ให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง เช่นกรณีที่ผู้ประกาศข่าวถามผู้ปกครองว่า ลูก (หุมุ่ยฯ) มาเข้าฝันหรือไม่ เสริมศรินิลดำ (2555: 92-93) เห็นว่า ในภาวะวิกฤติหรือภัยพิบัติของบ้านเมือง ข่าวอาจ

ต้องมีการนิยามและให้คุณค่ากับบางแง่มุมเป็นพิเศษ โดยคำนึงถึงสภาพจิตของสังคมในภาวะที่ตกอยู่ในโอกาสเสี่ยง นำเสนอข่าวสารที่ปลอดภัยและน่าเชื่อถือทางสังคม เพื่อผ่อนคลายความรู้สึกต่อสถานการณ์ที่บีบคั้น รวมทั้งเพิ่มพูนความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์เหล่านั้นได้ดียิ่งขึ้น

ในการเสนอเนื้อหาแบบร่ำอารมณ์ กรรณิกา รุ่งเจริญพงษ์ (2558) อธิบายว่า เนื่องจากเนื้อหาข่าวถูกกำหนดทิศทางด้วยเงื่อนไขทางการค้า เมื่อต้องการกำไรสูงสุด ผู้ผลิตจะลดความเสี่ยงด้วยการเลือกนำเสนอข่าวที่มีแนวโน้มจะขายได้ โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดตามมา เช่น การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับการบอกใบ้หวย อัตราต่อรองฟุตบอล ฯลฯ ส่วน สุภา ศิริमानนท์ (2530) เสนอไว้ว่า ข่าวไม่ใช่ขี้นาย ข่าวหนังสือพิมพ์จะต้องเป็นความจริงที่เป็นจริง ไม่ใช่ความจริงบางส่วน แล้วเพิ่มเติมเสริมแต่งบางส่วน ตามหลักวารสารศาสตร์ถือว่า ข้อเท็จจริง หรือความจริงเป็นสิ่งสาคัญที่สุด และเต็มไปด้วยความน่าตื่นเต้น น่าสนใจ ในตัวเองอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องทำให้ข้อเท็จจริงนั้นผิดเพี้ยนไป ขณะที่ข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ก็ได้กำหนดเรื่องการนำเสนอข่าวร่ำอารมณ์ไว้ว่า ข้อ 9 หนังสือพิมพ์พึงเสนอข่าว ภาพข่าว ความเห็น และเนื้อหาทั่วไป โดยตระหนักถึงความสำคัญ และอรรถประโยชน์ของข่าวต่อสาธารณะ และไม่เสนอข่าวในทำนองชวนเชื่อหรือร่ำอารมณ์ให้คนสนใจในเรื่องที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

ในแง่ของการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ประสบภัยนั้น เสริมศิริ นิลดำ (2555: 92-93) เห็นว่า ภาพที่เป็นข่าวในเหตุการณ์ภัยพิบัติ ส่วนใหญ่จะใช้ภาพร่ำอารมณ์หรือนั่นเชิงโศกนาฏกรรม เช่น ภาพน้ำตาความท้อแท้ สิ้นหวังของผู้สูญเสีย ภาพของคนทีรอคอยการช่วยเหลือ ฯลฯ ซึ่งภาพเหล่านี้ถือว่ามีส่วนกระตุ้นให้เกิดความเห็นอกเห็นใจของคนในสังคมนำไปสู่การระดมความช่วยเหลือ แต่การเสนอภาพร่ำอารมณ์ซ้ำๆ กลับทำให้สังคมจมอยู่ในความหดหู่ และบางกรณีถือว่า ขาดความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วย ดังนั้น สื่อจะนำเสนอภาพของผู้ที่พยายามช่วยเหลือตัวเอง ผู้ที่เข้มแข็งลุกขึ้นต่อสู้กับชะตากรรม ฯลฯ ด้วย

(5) การแข่งขันด้านความเร็วในการนำเสนอข่าว

ในการแข่งขันของสื่อในการนำเสนอข่าวอย่างรวดเร็ว การศึกษาพบว่า สื่อได้นำเสนอข้อมูลผิดพลาดจากการแข่งขันกันด้านความเร็ว เช่น การรืบนำเสนอข่าวว่ามีเจ้าหน้าที่โดนไฟดูด ทั้งๆ ที่ความจริงเจ้าหน้าที่เป็นลมเพราะเหนื่อยล้า กรรณิกา รุ่งเจริญพงษ์ (2558) อธิบายว่า การกำหนดคุณค่าข่าวถือเป็นการกำหนดอายุของข่าวในฐานะที่ข่าวเป็นสินค้า และทำให้ผู้ผลิตเร่งขายสินค้าตัวใหม่ๆ เมื่อผู้ผลิตให้คุณค่าว่าข่าวคือเหตุการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้นและต้องนำเสนออย่างรวดเร็ว ในแง่หนึ่งก็เพื่อแจ้งข้อมูลไปสู่ผู้รับสารอย่างทันทั่วถึง แต่ในอีกแง่หนึ่งก็เพื่อให้ผู้ผลิตได้ขายสินค้าตัวใหม่ ซึ่งสดใหม่ ทันเหตุการณ์มากขึ้น จนเกิดค่านิยมว่าข่าวที่ออกอากาศไปแล้วไม่ควรนำมาฉายซ้ำ จนเกิดการผลิตข่าวใหม่ๆ ป้อนรายการต่อไปเรื่อยๆ

ส่วน เสริมศิริ นิลดำ (2555: 92-93) เสนอว่า ความรวดเร็วในการแข่งขันเสนอข่าวสาร ทำให้สังคมท่วมท้นไปด้วยข้อมูลจำนวนมาก และความรวดเร็วของสื่อยังทำให้ข้อมูลเต็มไปด้วยเนื้อหาซ้ำซากในประเด็นเดียวกัน ภาพในสมองของประชาชนจึงถูกตอกย้ำด้วยความน่ากลัว หรือสลดหดหู่ต่อสถานการณ์มากกว่าแง่มุมอื่นๆ ดังนั้น ความสดทันเหตุการณ์ของข้อเท็จจริง ซึ่งถือเป็นคุณค่าข่าวในด้านลักษณะการนำเสนอ จึงต้องเน้นเป็นพิเศษถึงกระบวนการตรวจสอบและคัดกรองข่าวสารที่สังคมจำเป็นต้องรู้ เพื่อการรับมือกับสถานการณ์ได้อย่างทันทั่วถึง

ในเรื่องความแม่นยำในการรายงานข่าว สุภา ศิริमानนท์ (2530) เสนอไว้ว่า นักข่าวพึงกระทำทุกสิ่งอย่างในอำนาจหน้าที่ของตนเอง เพื่อให้รายงานข่าวที่เสนอออกไปสู่ประชาชนคนอ่านมีความถูกต้องเที่ยงแท้อย่างแน่นอนที่สุด ก่อนที่จะรายงานข่าวหนึ่งข่าวใดออกไป นักข่าวพึงใช้ความรู้และความสามารถตรวจสอบจนกระทั่งมั่นใจว่าจะไม่ผิดพลาด การบิดเบือนข้อเท็จจริง หรือการยั่วยุข้อเท็จจริงโดยเจตนา ย่อมไม่ใช่วิสัยของนักข่าวที่ซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

(1) **ผู้สื่อข่าว** การส่งเสริมให้ผู้สื่อข่าวภาคสนามใช้ระบบ “เพื่อนเตือนเพื่อน” เพื่อสื่อสารกันในเรื่องกติกางาน เป็นกิจกรรมที่ควรพัฒนาให้เพิ่มมากขึ้น เพราะสามารถดำเนินการได้ทันที และแทบไม่มีต้นทุนในการดำเนินการ และผู้สื่อข่าวควรพัฒนาขอบเขตของความอยากรู้อยากเห็นให้ไม่ไปละเมิดความเป็นส่วนตัวของแหล่งข่าว

(2) **องค์กรสื่อ** การศึกษาพบว่า องค์กรสื่อมีกลไกกำกับและตรวจสอบจริยธรรมของผู้สื่อข่าว กลไกลักษณะนี้ควรได้รับการพัฒนาต่อไปให้เข้มแข็งและทำงานเชิงรุก เพราะองค์กรสื่อมีความใกล้ชิดและให้คุณให้โทษแก่ผู้สื่อข่าวได้โดยตรงกว่าสมาคมวิชาชีพสื่อ นอกจากนี้ องค์กรสื่อควรพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรในการให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือที่เกิดจากความถูกต้องของการนำเสนอข้อมูลแก่ประชาชน มากกว่าการนำเสนอด้วยความรวดเร็ว และการนำเสนอเนื้อหาเชิงลึกมากกว่าเชิงสถานการณ์ หรือแบบเร้าอารมณ์ รวมทั้งหากมีความจำเป็นต้องละเมิดจริยธรรมในการทำหน้าที่ องค์กรสื่อควรแจ้งให้ประชาชนทราบถึงเหตุผล เพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน

(3) **สมาคมวิชาชีพสื่อ** การศึกษาพบว่า แม้สมาคมวิชาชีพสื่อจะมีแถลงการณ์เตือนสมาชิกในการทำหน้าที่ แต่ผลการศึกษาพบว่า แถลงการณ์ดังกล่าวไม่เป็นที่ยอมรับของสมาชิกเท่าที่ควร สมาคมวิชาชีพจึงควรพัฒนาบทบาทให้เป็นที่ยอมรับให้มากขึ้น เช่น การส่งผู้แทนไปสังเกตการณ์การทำงานในภาคสนาม เพื่อออกแถลงการณ์ที่สอดคล้องกับเงื่อนไขการทำงานจริง มีการพิจารณาชื่นชมหรือลงโทษสมาชิกอย่างรวดเร็ว รวมทั้งเพิ่มการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการตรวจสอบจริยธรรมของสมาชิก นอกจากนี้สมาคมฯ ควรเป็นตัวกลางในการผลักดันคู่มือหรือแนวปฏิบัติ เพื่อสร้างความชัดเจนในการทำงานของสื่อในประเด็นต่างๆ ที่ยังไม่ชัดเจน เช่น การเปิดเผยเอกลักษณ์ของเยาวชน การนำเสนอข่าวแบบเร้าอารมณ์ ฯลฯ

(4) **ศอ./หน่วยงานรัฐ** การศึกษาพบว่า ศอ./หน่วยงานรัฐ มีศักยภาพ

ในการกำกับดูแลสื่อ เพราะมีการกำหนดกติกาและการบังคับใช้กติกาอย่างเข้มงวด รวมทั้งมีการสื่อสารกับสื่ออย่างเหมาะสม ซึ่งสมควรสรุปบทเรียนเพื่อเผยแพร่และนำไปปรับใช้ในโอกาสถัดไป นอกจากนี้ พังระมัตระวังให้การกำหนดกติกาไม่ละเมิดเสรีภาพสื่อจนเกินจำเป็นด้วย

(5) **ผู้บริโภคร/ภาคประชาสังคม** การศึกษาพบว่า ผู้บริโภคร/ภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญมากในการติดตามตรวจสอบการทำงานของสื่อ อย่างไรก็ตาม ผู้บริโภครควรพัฒนากระบวนการติดตาม ตรวจสอบ และการแสดงความเห็นต่อสื่อ ให้มีความเที่ยงตรง แม่นยำ และไม่สร้างความเกลียดชังต่อกัน เพื่อให้สื่อให้คุณค่ากับเสียงของประชาชนให้มากขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรรณิกา รุ่งเจริญพรซ์ (2558), “ธุรกิจข่าว”, ใน สมสุข หินนิมาน และคณะ (บ.ก.), *ธุรกิจสื่อสารมวลชน*, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กาญจนา แก้วเทพ (2554), “หลากหลายกระบวนการทัศน์ในการศึกษาเรื่อง “เด็กกับการสื่อสาร””, ใน กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (บ.ก.), *ผู้คนที่หลากหลายในการสื่อสาร: เด็ก สตรี และผู้สูงอายุ*, กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- เกษม ศิริสัมพันธ์ (2546), “การควบคุมตนเองของสื่อมวลชน: ความเป็นไปได้ในสังคมไทย เสรีภาพจริยธรรม ความรับผิดชอบ”, *หนังสือที่ระลึกครบรอบ 6 ปี สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ*, กรุงเทพฯ: สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ.
- นันทกร อภิชาตนนท์ (2552), *การจัดการสื่อสารในภาวะวิกฤติช่วงปิดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิและท่าอากาศยานดอนเมืองของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)*, วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการสื่อสารองค์กร คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- น้ำทิพย์ วิจารณ์ (2547), *การจัดการความรู้กับคลังความรู้*, กรุงเทพฯ: เอสอาร์ พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์.
- บุญดี บุญญาภิจ และคณะ (2547), *การจัดการความรู้...จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*, กรุงเทพฯ: จีรวัฒน์ เอ็กซ์เพรส.
- ปรางทิพย์ ดาวเรือง (2558), *เด็กคลุมไม่ง*, กรุงเทพฯ: จริยสุนิทวงศ์การพิมพ์.
- พรทิพย์ กาญจนนิตย และคณะ (2546), *การจัดการความรู้*, กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- พรธิดา วิเชียรปัญญา (2547), *การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์ใช้*, กรุงเทพฯ: ธรรมกลการพิมพ์.

พัชรสดา วังกลางกร (2553), *กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ภายใต้ภาวะวิกฤติการเมือง*, วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มนัสวี แสงวิเชียรกิจ (2554), *การประชาสัมพันธ์ในภาวะวิกฤติของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย กรณีศึกษา: วิกฤติมหาอุทกภัย 2554*, สารนิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรบัณฑิต สาขาประชาสัมพันธ์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มาลี บุญศิริพันธ์ (2555), “คู่มือการรายงานข่าววิกฤติและภัยพิบัติธรรมชาติ”, ใน มาลี บุญศิริพันธ์ และคณะ (บ.ก.), *คู่มือการรายงานข่าวภัยพิบัติธรรมชาติ*, กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

ยุทธนา แซ่เตี่ยว (2547), *การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้: สร้างองค์กรอัจฉริยะ*, กรุงเทพฯ: อินโนกราฟิกส์.

วิรัช ลภิตันกุล (2549), *กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ในภาวะวิกฤติ และการบริหารภาวะวิกฤติ*, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศากุน บางกระ (2556), *การนำเสนอเรื่องเด็กและเยาวชนตามแนวคิดอนุสัญญาสิทธิเด็กในส่วนของไลฟส์สไตล์ ของหนังสือพิมพ์รายวัน ศึกษาเฉพาะกรณีเซกชั่นจุดประกาย หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ*, สารนิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรบัณฑิต สาขาหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมคิด บางโม (2551), *กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน*, กรุงเทพฯ: เอส เค บุ๊คส์.

สุทธิวรรณ ตัญญพงศ์ปรัชญ์ (2540), *การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับเด็กในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวัน*, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวารสารสนเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภา ศิริมานนท์ (2530), *จริยธรรมของหนังสือพิมพ์*, กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป.

สุภาภรณ์ อัมฤงมค (2550), *ทำข่าวอย่างไร? ไม่ให้ละเมิดสิทธิเด็ก*, ม.ป.ท.

เสริมศิริ นิลดำ (2555), “ทำข่าวในสถานการณ์ภัยพิบัติอย่างไรจึงจะมีคุณค่าและไม่เร้าอารมณ์”, ใน มาลี บุญศิริพันธ์ และคณะ (บ.ก.), *คู่มือการรายงานข่าวภัยพิบัติธรรมชาติ*, กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

สื่อออนไลน์

กรมองค์การระหว่างประเทศ, กระทรวงการต่างประเทศ (ม.ป.ป.), *อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก*, สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2561 จาก <http://humanrights.mfa.go.th/upload/pdf/crcr.pdf>.

กองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (ม.ป.ป.), *อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก*, สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2561 จาก http://www.unicef.org/thailand/tha/overview_5954.htm.

ข่าวสดออนไลน์ (2561), *สำนักข่าวชื่อดัง? ยอมรับและขอโทษ บินโดรนตาม เฮลิคอปเตอร์หน้าถ้ำหลวง*, สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2562 จาก <http://www.khaochad.com/211900?r=>

1&width=1280.

ไทยพีบีเอส (2561), รวมข้อดีการรายงานข่าวภารกิจกู้ภัยถ้ำหลวงจากผู้สื่อข่าว Thai PBS, สืบค้นเมื่อ 16 พฤษภาคม 2562 จาก <https://twitter.com/thaibps/status/1017937041563189248>.

ไทยรัฐออนไลน์ (2561), ภาพรวมปฏิบัติการช่วย 13 ชีวิต, สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2562 จาก <https://www.thairath.co.th/clip/229958>.

บีบีซี (2561), ถ้ำหลวง: เคลียร์พื้นที่หน้าถ้ำวันนี้เปิดทางนำทีมหมูป่าออกจากถ้ำ, สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2562 จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-44755209>.

โปรททีวี (2561), ชาวเน็ตสงสัย! ร่มยักษ์ที่กางให้หมูป่าคือร่มอะไร, สืบค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2562 จาก <https://www.brighttv.co.th/bright-news/241244>.

ผู้จัดการออนไลน์ (2561), “ผู้ว่าฯ นครศักดิ์” แฉลงบิดเบือนภารกิจ ยก “จำแชน” เป็น “วีรบุรุษ ถ้ำหลวง” เล็งเปิดพิพาทขึ้นต่อยอดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ชมพระเอกครั้งนี้คือ “คนทั้งโลก”, สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2562 จาก <https://mgronline.com/online/section/detail/9610000068774>.

แพทยสภา (ม.ป.ป.), คำประกาศสิทธิและข้อพึงปฏิบัติของผู้ป่วย, สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2561 จาก http://tmc.or.th/file_download/declaration.pdf.

โพสต์ทูเดย์ (2561), เขียนรายตั้งทีมสววิชาชีพนิตตามดูแล “ทีมหมูป่า”, สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน 2562 จาก <https://www.posttoday.com/social/local/558359>.

สัมภาษณ์

กฤติมา ประทุมชาติภักดี, สัมภาษณ์ 5 มกราคม และ 24 เมษายน 2562

โกศล สงเนียม, สัมภาษณ์ 2 เมษายน และ 8 พฤษภาคม 2562

เข็มพร วิรุณราพันธ์, สัมภาษณ์ 7 มกราคม และ 10 พฤษภาคม 2562

คนาธิป ทองรวีวงศ์, สัมภาษณ์ 20 ตุลาคม 2561, 10 พฤษภาคม, 13 พฤษภาคม และ 19 มิถุนายน 2562

จิราพร คำภีร์, สัมภาษณ์ 12 มกราคม และ 3 พฤษภาคม 2562

จิรพงษ์ ประเสริฐพลกรัง, สัมภาษณ์ 23 เมษายน และ 15 พฤษภาคม 2562

ณรงค์ศักดิ์ โอสถธนากร, สัมภาษณ์ 4 มกราคม 2562

ดำรงเกียรติ มาลา, สัมภาษณ์ 11 มีนาคม และ 11 พฤษภาคม 2562

คำฤทธิ์ วิริยะกุล, สัมภาษณ์ 8 พฤษภาคม และ 1 มิถุนายน 2562

นพรัตน์ กันทะวงศ์, สัมภาษณ์วันที่ 9 พฤศจิกายน 2561 และ 1 พฤษภาคม 2562

นฤพล อาจหาญ, สัมภาษณ์ 14 มกราคม และ 14 พฤษภาคม 2562

เบญจพจน์ ทิพย์กมลแสง, สัมภาษณ์ 18 ธันวาคม 2561 และ 3 พฤษภาคม 2562

ปรีดา คุ่มธรรมพินิจ, สัมภาษณ์ 28 มีนาคม และ 13 พฤษภาคม 2562

ผู้ปกครองทีมหมูป่าฯ 2 คน (ปกปิดชื่อ), สัมภาษณ์ 9 พฤศจิกายน 2561

พรชสาสิริ กุหลาบ, สัมภาษณ์ 24 ตุลาคม 2561 และ 30 เมษายน 2562

พรทิพย์ โมงใหญ่, สัมภาษณ์ 17 มกราคม และ 1 พฤษภาคม 2562
ภูติส กิตติสถาพร, สัมภาษณ์ 5 มกราคม และ 24 เมษายน 2562
วรวรรณ ชุนทอง, สัมภาษณ์ 4 เมษายน และ 20 มิถุนายน 2562
ศุภเลิศ เนตรสุวรรณ, สัมภาษณ์ 8 พฤศจิกายน 2561 และ 11 พฤษภาคม 2562
สุภิญญา กลางณรงค์, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม และ 9 พฤษภาคม 2562
สุริยเดว ทรีปาตี, สัมภาษณ์ 27 พฤศจิกายน 2561 และ 10 พฤษภาคม 2562
อนุพันธ์ ศักดิ์ดีตา, สัมภาษณ์ 23 มกราคม และ 31 พฤษภาคม 2562
อาภากร อยู่คงแก้ว, พลเรือตรี, สัมภาษณ์ 12 ธันวาคม 2561 และ 10 พฤษภาคม 2562

ภาคผนวก

ภาพที่ 1 สื่อมวลชนถูกกันออกจากพื้นที่ถ้าหลวงไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งผา ก่อนเริ่มปฏิบัติการกู้ย่นำทีมหมูป่า ออกจากถ้ำ เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2561

ที่มา: <https://www.bbc.com/thai/thailand-44755209>, สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2562

ภาพที่ 2 ตัวอย่างกราฟิกภาพรวมการปฏิบัติงานของภารกิจถ้ำหลวง เผยแพร่ในรายการพิเศษ “ปฏิบัติการค้นหา 13 ชีวิตถ้ำหลวงเชียงราย” ของ ไทยรัฐทีวี เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2561

ที่มา: <https://www.thairath.co.th/clip/229958#>, สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2562

ภาพที่ 3 เจ้าหน้าที่กำลังกางร่มขนาดใหญ่ในระหว่างขนย้ายทีมหมูป่า ขึ้น-ลงจากเฮลิคอปเตอร์

ที่มา: <https://www.brighttv.co.th/bright-news/241244>, สืบค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2562

ภาพที่ 4 เฮลิคอปเตอร์ลำเลียงทีมหมูป่า จากถ้ำหลวงในขณะที่มีโดรนของสถานีโทรทัศน์พีพีทีวี

ที่มา: <http://www.khaochad.com/211900?r=1&width=1280>, สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2562

ภาพที่ 5 จิราพร คำภาพันท์ ผู้สื่อข่าวสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส กำลังสัมภาษณ์ประชาชนที่มาติดตามข่าวรถพยาบาลทีมหมูป่า เดินทางไปยังโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ซึ่งในระหว่างการสัมภาษณ์ จิราพรมีความพยายามจะกลั่นเสียงสะท้อนด้วย

ที่มา: <https://twitter.com/thaipbs/status/1017937041563189248>, สืบค้นเมื่อ 16 พฤษภาคม 2562

ภาพที่ 6 สื่อมวลชนไทยถ่ายภาพพร้อมกับนายณรงค์ศักดิ์ โอสถธนากร ผู้บัญชาการ
ศอร. ในการแถลงข่าวปิดภารกิจ เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2561

ที่มา: <https://mgronline.com/online/section/detail/9610000068774>, สืบค้นเมื่อ 28
พฤษภาคม 2562